

Jenny Marie Hjemsæteren Stav

Selvmordsomtale i lokalaviser: roller og praksis

En kvalitativ undersøkelse av lokalavisjournalisters rolleforståelse og praksis tilknyttet selvmordsomtale

Masteroppgave i Medier, kommunikasjon og informasjonsteknologi
Veileder: Banafsheh Ranji

Juni 2023

Jenny Marie Hjemseæteren Stav

Selvordsomtale i lokalaviser: roller og praksis

En kvalitativ undersøkelse av lokalavisjournalisters rolleforståelse og praksis tilknyttet selvordsomtale

Masteroppgave i Medier, kommunikasjon og informasjonsteknologi
Veileder: Banafsheh Ranji
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne undersøkelsen ser på sammenhenger mellom lokalavisjournalisters rolleforståelse og praksis i sammenheng med selvmordsomtale i media. Den mulige revideringen av Vær Varsom-plakatens punk 4.9 om selvmord vekket min nysgjerrighet og ledet meg til temaet for min masteroppgave. En undersøkelse fra Presseforbundet viser at selvmord har en betydelig påvirkning på mange lokalsamfunn i Norge, noe som fikk meg til å ville utforske nærmere hvordan lokalaviser dekker selvmord, med fokus på roller og oppdrag. Gjennom seks kvalitative dybdeintervjuer med journalister i regionale og lokale aviser i Norge, ser undersøkelsen på bakgrunn for selvmordsomtale i sammenheng med rolleforståelse og samfunnsoppdrag. Ved bruk av Hanitzsch og Vos (2018) sine strukturerte i analysen roller viser funnene to fremtredende roller, vaktbikkje og formidler. Analysen viser også at journalistene er positive til selvmordsomtale i lokale aviser, men vektlegger hensynsfull, etisk og meningsfull dekning. Noen er skeptiske til Vær Varsom-plakatens anbefalinger om selvmordsomtale og mener den kan virke mot sin hensikt. Veiledningen om selvmordsomtale kan føre til at noen unngår å dekke selvmord fordi det blir for komplisert å følge plakatens krav, noe som indikerer en tydelig påvirkning av journalistenes praksis.

Abstract

This study examines the relationship between local newspaper journalists' role perception and their practices regarding suicide reporting in the media. The discussion surrounding suicide reporting and the revision of the Vær Varsom-plakaten (Norwegian ethical guidelines for the press) sparked my curiosity in the field and led to the topic of my master's thesis. The findings from a recent study by the Norwegian Press Association emphasize the impact suicide has on numerous local communities in Norway, hence motivating my desire to delve deeper into the context of local newspapers covering suicide, considering their roles and mission. Through six qualitative in-depth interviews with journalists from regional and local newspapers in Norway, the study explores the background for suicide reporting in relation to role perception and societal mission. Drawing on Hanitzsch and Vos's (2018) structured role approach in the analysis, the findings reveal two prominent roles: watchdog and disseminator. The analysis further indicates that journalists generally have a positive attitude towards suicide reporting in local newspapers, emphasizing considerate, ethical, and meaningful coverage. However, some express skepticism towards the recommendations regarding suicide reporting outlined in the Vær Varsom-plakaten and argue that it works counterproductively and creates apprehension. The guidance on suicide reporting can lead to some journalists avoiding the topic altogether due to the complexity of complying with the guidelines, thereby significantly influencing journalists' practices.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på min studietid og tiden som student i Trondheim. Prosessen og arbeidet med masteroppgaven har vært krevende, men ikke minst lærerikt, og jeg ønsker å rette en takk til de som har bidratt og hjulpet meg på veien.

Jeg vil først og fremst takke alle informantene som stilte opp til dette prosjektet, og som var engasjerte og pratsomme under intervjuene. Videre vil jeg takke veilederen min Banafsheh Ranji for alle tilbakemeldinger og tips. I tillegg vil jeg rette en takk til Institutt for sosiologi og statsvitenskap for økonomisk støtte til gjennomføring av prosjektet.

Sist, men ikke minst vil jeg takke mine fantastiske klassekamerater; pausene, samtalene og quizene vi har hatt sammen har gjort hele denne perioden ekstra hyggelig og motiverende.

Jenny M. H. Stav
Trondheim, juni 2023

INNHold

1 INNLEDNING	1
1.1 Aktualisering	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Smitteeffekt eller åpenhet	3
1.4 Selvmordsomtale i norsk presse.....	4
1.5 Lokale medier i lokale samfunn	5
1.5.1 Avstand og nærhet i lokaljournalistikken.....	5
1.5.2 Bredden i lokale medier	7
1.6 Oppgavens struktur.....	8
2 TEORETISK RAMMEVERK OG LITTERATURGJENNOMGANG	9
2.1 Journalisters rolleforståelse	9
2.1.3 Journalistiske roller i Norge og Norden.....	11
2.2 Idealer og praksis.....	13
2.3 Praksiser ved selvmordsomtale	14
2.3.1 Å skrive om selvmord.....	15
2.3.3 Formater og innhold ved selvmordsomtale.....	17
3 METODE	18
3.1 Kvalitet i kvalitativ forskning	19
3.2 Intervjuer	20
3.2.1 Utvalg og rekruttering.....	21
3.3 Informantenes bakgrunn, erfaring og motivasjon	24
3.3.1 Erfaring	25
3.3.2 Motivasjon.....	27
3.4 Analyse av data	28
3.4.1 Transkribering	28
3.4.2 Koding og applied thematic analysis.....	28
3.5 Etske hensyn.....	29
3.6 Oppgavens begrensninger.....	30
4 ANALYSE	31
4.1 Vaktbikkje for et lokalsamfunn	36
4.2 Folkets formidler	37
4.3 Skillet mellom roller og praksis	40
5 DISKUSJON OG KONKLUSJON	43
5.1 Ja til selvmordsomtale	43
5.2 Seks formidlere med en vaktende hund	44
5.3 Vær Varsom-plakatens påvirkningskraft.....	46
5.4 Videre forskning	47
LITTERATURLISTE	49
VEDLEGG	54
Intervjuguide	54

1 INNLEDNING

1.1 Aktualisering

Høsten 2020 gikk redaktør Anders Lie Brenna ut i mediene med et sterkt budskap om at han savner omtale og dekning av selvmord i norsk presse. Han skriver hos fagbladet Journalisten og uttaler seg i Dagsnytt 18 på NRK at det er tydelige tegn til at norske medier burde omtale dette oftere (Brenna, 2020). Han beskriver selvmord som et samfunnsproblem som trenger mer oppmerksomhet, og ikke minst savner han mediene som en informasjonskilde for etterlatte for å forstå og bearbeide sorgen. Brennass egen sønn tok livet sitt to måneder før han skrev kronikken. Han bruker seg selv som eksempel og sier at han skulle ønske han visste like mye om selvmord den gangen som det han gjør i dag: «det er ikke sikkert at det hadde hjulpet, men jeg tror det ville gjort mer nytte enn skade om pressen hadde skrevet mer om selvmord.» (Brenna, 2020, avsn. 20). Norsk Presseforbund hørte Brennass budskap og vedtok 25. mars 2022 at Vær Varsom-plakatens punkt 4.9 om selvmord skal vurderes (Silvola, 2022). Våren 2023 er Brenna selv en del av utvalget som skal undersøke om punktet skal endres eller omformuleres.

I Norge tar omtrent 650 mennesker livet sitt hvert år, det er fortsatt en sjelden dødsårsak i Norge, men det tar likevel flere liv enn trafikkulykker (FHI, 2022). I 2020 la regjeringen frem en handlingsplan for forebygging av selvmord, med en nullvisjon om at ingen skal dø som følge av dette. Daværende helseminister Bent Høie uttalte at selvmord er et folkehelseproblem og et omfattende problem i Norge (Stoksvik & Tennøy, 2020). Ettersom pressen har et oppdrag om å opplyse og informere befolkningen, samt avdekke kritikkverdige forhold (Norsk Presseforbund, 2021), blir selvmord, i likhet med trafikkulykker, også omtalt i mediene i dag. Men det har ikke alltid vært slik, den første Vær Varsom-plakaten kom i 1936, og den sa at journalister ikke skulle skrive om selvmord. Fra 1936 til 2006 lød den slik: «Selvmord eller selvmordsforsøk skal som hovedregel ikke omtales.» (Syvertsen & Orgeret, 2021). Gjeldende anbefalingen er å omtale selvmord med varsomhet, og at en skal unngå omtale av metoden og det som ikke oppfyller det allmenne informasjonsbehovet (Norsk Presseforbund, 2021). Vær Varsom-plakaten er en etisk veiledning for norske medier og pressen. Utviklet og regulert av Pressens faglige utvalg (PFU) et frittstående og ikke-statlig klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund (Norsk Presseforbund, 2023). I forbindelse med revideringen av punktet om selvmord i Vær Varsom-plakaten holdt Presseforbundet et åpent innspillmøte med en rekke fagpersoner innen psykiatri og journalistikk,

i tillegg til representanter fra aviser og organisasjoner for etterlatte ved selvmord. Professor i klinisk psykologi, Marit Råbu uttalte på dette møtet at hun er usikker på om lokalaviser burde omtale selvmord. Råbu mener at lokalavisene skal være ekstra varsomme og at de bør unngå å skrive om selvmord (Henriksen, 2023). Denne uttalelsen ble det skrevet om i mediene i ettertid, og det førte til at Presseforbundet også måtte undersøke dette selv, noe jeg kommer tilbake til i avsnitt 1.3.

Medielandskapet og publikasjonene i Norge blir ofte delt i fire nivåer; nasjonale aviser, regionale aviser, lokale dagsaviser og lokale fådagersaviser (Mathisen & Morlandstø, 2019). De to siste nivåene, altså lokalaviser som utgis daglig eller én til fire dager i uka, omtales gjerne som ryggraden i det norske medielandskapet (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 28) En lokalavis defineres som en avis med et spesifikt dekningsområde, som skriver om lokalt stoff fra for eksempel en kommune eller by (Hovde & Orgeret, 2023; Naob, 2023). Norge blir ofte kalt «lokalavislandet» på grunn av høy tetthet av lokalaviser, og fordi nesten alle kommuner har minst én lokalavis (Hovde & Orgeret, 2023). I 2019 var det kun 18 av 472 kommuner som ikke ble dekket av en lokalavis (Mathisen & Morlandstø, 2019). I 2022 var flere av de store lokalavisene, også kalt regionsaviser, på lista over Norges største aviser målt i antall daglige lesere. Aviser fra store byer som Bergens Tidende, Adresseavisen og Stavanger Aftenblad har over en million lesere på nett hver dag og opplag på over 60 000 hver, ifølge tall fra Kantar (2023). I motsatt ende finner vi også en liste over landets minste aviser der blant annet lokalavisene Klæbuposten fra Trøndelag og Sydvesten fra Bergen, som begge har et opplag på under 1000 (Medienorge, 2023).

1.2 Problemstilling

Diskusjonen rundt selvmordsomtale i media og revideringen av VVP fanget min interesse og jeg ønsket å fordype meg temaet gjennom min masteroppgave. Resultatene fra Presseforbundets undersøkelse inspirerte meg til min problemstilling, med spesielt tilknyttet fokuset på lokalaviser. Som Idås (2023) skriver i undersøkelsen, påvirker selvmord svært mange lokalsamfunn i Norge, og jeg ønsket derfor å fordype meg i lokalaviser som velger å omtale selvmord, i sammenheng med deres roller og oppdrag. Dette førte til min problemstilling:

Hvordan anser journalister i lokale og regionale medier rollen sin i tilknytning til omtale av selvmord?

Gjennom denne problemstillingen ønsker jeg å finne ut av hvordan journalister jobber med selvmord i en lokalavis, der det muligens er et tettere og nærere miljø. Dette ville jeg se i sammenheng med journalistiske roller, og hvordan informantene bruker rollen sin og det journalistiske oppdraget for å begrunne selvmordsomtale. I problemstillingen får jeg både innsikt i hvordan de ser på seg selv som journalister og hvilket oppdrag de har. Samt potensielle journalistiske roller de kjenner til eller identifiserer seg med. Jeg får også bakgrunn for hvorfor de har skrevet om selvmord, og hvorfor de mener det er riktig. I intervjuguiden åpner jeg hoveddelen med spørsmål om de synes det er riktig eller viktig med selvmordsomtale i media, videre spør jeg hvorfor de eventuelt synes det, og hva det bidrar til.

1.3 Smitteeffekt eller åpenhet

Ett av argumentene for å ikke omtale selvmord er frykten for såkalt smitteeffekt. Flere studier og undersøkelser viser at ukritisk og uetisk omtale av selvmord faktisk kan føre til økning av selvmord, ofte kalt Werther-effekten (Niederkröthaler et al., 2010). Uetisk og uforsiktig omtale, for eksempel av en kjendis med sensasjonelle overskrifter, er noe av det som blir regnet som dårlig omtale, og kan potensielt være skadelig. Dette gjelder spesielt ved omtale av metoden, altså hvordan noen har tatt livet sitt. Undersøkelser viser at det var en økning i bruk av samme selvmordsmetode, etter at media hadde omtalt selvmordet og metoden til en kjent person (Niederkröthaler et al., 2020). For å unngå denne smitteeffekten eller påvirkningen er det utviklet veiledere, retningslinjer, tips og «guidelines» for pressen når de skal omtale selvmord. Mange ulike internasjonale og nasjonale ressurser tilbyr dette, blant annet har Verdens Helseorganisasjon (WHO) en veiledning for hva som er god og dårlig omtale (WHO, 2017). I Norge gjelder blant annet punkt 4.9 i VVP akkurat dette feltet, men også Norsk Redaktørforening har en spesifikk veileder med ti råd for selvmordsomtale (Norsk Redaktørforening, 2023). Veilederne eller retningslinjene beskriver hva som i mange tilfeller kan være skadelig og triggende, og hva som kan være forebyggende. Dette bidrar som hjelpemidler for journalister og redaktører med å forstå og lære om konsekvensene av ulik omtale (Niederkröthaler et al., 2010).

På en annen side viser også forskningen at omtale kan bidra til det motsatte. Ved god og etisk omtale kan det bidra til mer kunnskap, mindre stigma og nedgang i selvmordsrater (Niederkröthaler et al., 2010; Luce, 2019). Det er ingen undersøkelser i Norge om pressen har bidratt til en økt eller synkende selvmordsrate, og slike undersøkelser er vanskelig å gjennomføre

i et lite land som Norge. Spesielt med tanke på at en rett og slett fordi en ikke vet hvorfor noen tar livet sitt, da en ikke får snakket med den som har gått bort. Det blir påpekt i undersøkelsene til Niederkrotenthaler (2010) at flere av anbefalingene ikke har blitt empirisk testet, spesielt tilknyttet den positive effekten. Det er i dag manglende kunnskap om beskyttende og forebyggende omtale, og hvorvidt dette faktisk bidrar til å forhindre selvmord (Niederkrotenthaler et al., 2010).

1.4 Selvmordsomtale i norsk presse

I forbindelse med revideringen av VVP punkt 4.9 om selvmord, gjennomførte Norsk Presseforbund en undersøkelse blant alle aktive journalister i Norge, der totalt 1186 svarte på hva de synes om punktet (Idås, 2023). Et av spørsmålene handler om hvor ofte de møter selvmord som tema i jobben, det innebærer nødvendigvis ikke å ha dekket det selv eller publisert en sak. Syv av ti svarte at de sjelden eller aldri har berørt temaet selvmord i jobbsammenheng. Én av fire er i kontakt med temaet omtrent en gang i måneden, mens seks prosent har det på agendaen minst en gang i uka (Idås, 2023, s. 7). Blant journalister i lokale medier svarer 72 prosent at de sjelden eller aldri møter selvmord som tema i jobben. Blant regionale svarer 68 prosent sjelden eller aldri. Disse resultatene viser altså at lokale medier møter selvmord som tema sjeldnere enn de nasjonale mediene. Forfatteren av rapporten påpeker dette funnet og sier at det er «[...] tankevekkende fordi selvmord i større eller mindre grad rammer lokalsamfunn over hele landet» (Idås, 2023, s. 7). 60 prosent svarer at punkt 4.9 skaper usikkerhet ofte (månedlig eller oftere) som bidrar til at journalister og redaktører unngår å dekke selvmord. Denne delen av undersøkelsen viser at journalister og redaktører mener at dagens formulering fører til at mediene «legger bånd på seg i dekningen av selvmord» (Idås, 2023, s. 9).

Noen av kommentarene og utsagnene fra journalistene som er kritiske til dagens formulering er at Vær Varsom-plakaten er utdatert på dette punktet og at selvmord er et samfunnsproblem som bør regnes som et allment informasjonsbehov (Idås, 2023, s. 15). Medforfatter Reidun Kjelling Nybø oppsummerer funnene og skriver at det er et flertall i undersøkelsen som ønsker endring i retning mer åpenhet. Videre skriver hun også at det er stor usikkerhet rundt hvordan selvmord skal omtales blant de deltagende journalistene, men at kun et fåtall vil at 4.9 skal fjernes helt. Nybø skriver: Mange oppfatter dagens punkt som utdatert og lite treffsikkert – bruker ord som «ullent», «uklart», «vagt», «utydelig» og «vanskelig å forholde seg til» (Idås, 2023, s. 15).

1.5 Lokale medier i lokale samfunn

I stortingsmelding nummer 17 fra 2019 ville staten omprioritere mediestøtten ved å fokusere på små og lokale medier, fremfor riksdekkende og nasjonale. Dette valget begrunnes med at lokale medier og lokalaviser anses som svært viktige for å sikre et godt lokaldemokrati, i tillegg til at de skaper engasjement og tilhørighet i lokalsamfunnet (Kulturdepartementet, 2019). En del av pressens oppdrag er å overvåke makta, delta i offentlig debatt og representere borgerne overfor myndigheter og autoriteter, også for lokale medier (Mathisen & Morlandstø, 2019). De bidrar til at innbyggerne holder seg oppdaterte og informerte, i tillegg til å opptre som en arena for fri meningsdannelse og diskusjon (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 18). Oppdraget til lokalmedier blir ofte beskrevet med begrepet «lim og lupe», som representerer et dobbelt oppdrag om å være kritiske til maktutøvelse, men også skape tilhørighet og samhold (Mathisen & Morlandstø, 2019). Det delte oppdraget beskrives slik at Mathisen og Morlandstø: «Å være lim betyr å være patriot og skape identitet og samhold i lokalsamfunnet, mens å være lupe betyr å påta seg vaktbikkjerollen overfor de som utøver makt» (2019, s. 19). Lokalaviser skal representere lokalsamfunnet og deres befolkning. Riksmediene får ofte kritikk for å fokusere på samfunnets eliter, eksempelvis Stortingspolitikere eller kjente personer, mens lokalaviser derimot møter lokalbefolkningen i større grad og er tettere på vanlig folks hverdag (Mathisen & Morlandstø, 2019). I sammenheng med det forrige avsnittet vil en også kunne identifisere roller i lokale medier. Eksempelvis slik som «lim og lupe» beskrives fra Mathisen og Morlandstø (2019) er det også helt nødvendig at lokale medier er vaktbikkjer og inntar en kritisk rolle. Oppdraget i lokale og nasjonale medier er i stor grad det samme, dermed vil mange av de nevnte journalistiske rollene muligens komme til syne blant mine informanter, noe jeg vil trekke frem i analysekapitlene mine.

Litteratur og tidligere forskning på lokalaviser finnes ikke i like stor grad som andre felt innenfor journalistikken. Likevel finnes det undersøkelser og litteratur i Norge, Skandinavia eller Norden, som jeg tar for meg i dette kapitlet. Lokalaviser og lokale medier er ikke like utbredt og etablert over hele verden på lik linje med Norge, dermed holder jeg litteraturen i dette kapitlet ganske lokalt. Jeg legger vekt på undersøkelsene og litteraturen fra de norske forfatterne Birgit Røe Mathisen og Lisbeth Morlandstø som har fordypet seg i lokalpressen i Norge.

1.5.1 Avstand og nærhet i lokaljournalistikken

En del av lokaljournalistikken utfordringer er nærheten i lokalsamfunnet. Jobber man som journalist i en liten kommune er det også en mulighet for at en møter kilder og personer man har

intervjuet på butikken, eller på skolearrangementer. Ikke minst kan stedet en lokaljournalist dekker og omtaler faktisk gjelde deres eget lokalsamfunn og nærmiljø (Mathisen, 2010). Dersom en journalist i en lokalavis skal omtale et selvmord eller en annen dramatisk hendelse kan det i mange tilfeller være mulig at journalisten vet hvem den avdøde eller de pårørende er. I noen tilfeller kan denne nærheten være en fordel, tilknyttet tilgang og tillit, men det kan også føre til utfordringer dersom en muligens må utøve kritikk mot bekjente eller venner (Mathisen & Morlandstø, 2019). I forbindelse med roller og atferd, er også rollekonflikt et sentralt begrep tilknyttet denne problematikken. En rollekonflikt kan bety at det er ulike forventninger til hvordan han eller hun skal opptre i rollen som journalist, det kan også være at en person har flere roller som det knytter seg ulike forventninger til (Mathisen, 2010, s. 67). Blanding av roller og deres ulike forventninger kan bidra til at det blir vanskelig å være uavhengig og kritisk (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 20).

Mathisen (2010) stiller spørsmålet «[...] er forholdet mellom journalist og kilde annerledes i lokalsamfunn enn mellom kilder og journalister i større byer?» (Mathisen, 2010, s. 79). En journalist fra undersøkelsen deres svarer at yrkesrollen er tøffere for en lokaljournalist fordi en er tettere på folk, derfor kreves det sterk rygg for å være kritisk til personer man kan treffe i andre sammenhenger i lokalsamfunnet. Men andre påpeker at dette også er aktuelt i større områder og større aviser, blant annet fordi miljøet tilknyttet journalister og kilder uansett er tett, for eksempel tilknyttet rikspolitikere og riksjournalister (Mathisen, 2010).

I en lokalavis tas det også hensyn til lokalmiljøet når det handler om ulykker eller dramatiske saker. Her vil de ofte ta hensyn til at det er et lokalsamfunn hvor det er lettere å identifisere kilder eller involverte som blir omtalt, enn det er i riksavisene. To lokalaviser forteller at de har valgt andre løsninger enn de store avisene når de har opplevd dramatiske saker i sitt nærområde, nettopp av hensyn til de involverte: «[...] de mener deres egne valg er riktige og viktige, av hensyn til de menneskene det gjelder. Lokalavisa ligger på frokostbordet rundt omkring i hjemmene hver morgen, den leses av både voksne og barn.» (Mathisen, 2010, s. 84). Journalistene i Mathisens (2010) undersøkelse er opptatt av konsekvensene journalistikken kan få, spesielt knyttet til identifisering i kriminalsaker, ulykker og ved dramatiske hendelser. På en annen side er det ikke slik at lokalaviser skal lage sitt eget oppdrag på siden av Vær Varsom-plakaten eller det generelle samfunnsoppdraget. Tidligere styreleder i Stiftelsen for en kritisk og undersøkende presse (SKUP) Håkon Haugsbø mener at god etisk standard skal være den samme om du jobber i

Norges største eller minste avis: «Det journalistiske oppdraget bør være like klokkeklart, selv om forutsetningene ikke er de samme i by og land [...]» (Mathisen, 2010, s. 85).

1.5.2 Bredden i lokale medier

Selv om lokale medier og lokalaviser dekker et spesifikt og avgrenset geografisk område, dekker de et stort omfang av tematiske områder. I denne delen skal jeg si noe om hva som blir skrevet om og hva som ikke blir skrevet om i lokalaviser i Norge, basert på undersøkelser fra Mathisen og Morlandstø (2019). Medieskygger oppstår når lite eller ingenting rapporteres fra et særskilt område, eller når rapporteringen er gjennomgående ensidig eller sporadisk (Mathisen & Morlandstø, 2019). Medieskygger kan, ifølge Mathisen og Morlandstø (2019), være geografiske, sosiale og tematiske. Altså det kan oppstå en skygge over et sted, en gruppe i samfunnet eller et tema, som rett og slett ikke blir skrevet om eller får delta i ordskifte. Blindsone-begrepet beskriver det samme, tematiske områder som burde være på mediernes agenda for at de skal fylle samfunnsrollen (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 74). Redaktørstyrte medier setter dagsorden for hva de mener folk burde se eller lese. Dagsorden-begrepet handler om at redaksjonene tar valg og prioriterer om hvilke nyheter og hendelser publikum skal få med seg, og hva som skal få mer eller mindre oppmerksomhet. Det betyr blant annet at mediene kan velge noe bort og utelate bestemte temaer eller perspektiver (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 73).

Mathisen og Morlandstø (2019) har gjennomført en innholdsanalyse av norske lokale og regionale medier for å undersøke hva de skriver om, og hvilke temaer de omtaler. Deres funn viser at det helt klart blir skrevet mest om sport i lokale medier, nesten en fjerdedel av innholdet handler om sport (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 75). Den nest største kategorien i lokalavisene er politikk, etterfulgt av blålyssaker. Blålyssaker er typiske hendelsesnyheter, som ulykker og andre akutte situasjoner (Mathisen & Morlandstø, 2019, s. 75).

I sammenheng med mitt tema finnes det ingen direkte undersøkelser eller tall på hvor mye eller lite lokalaviser omtaler selvmord. Men et søk i Retrievers mediearkiv Atekst, viser analyseverktøyet at den største regionavisa Bergens Tidende gjennomsnittlig omtalte selvmord under 30 ganger i året, de siste ti årene (Retriever, 2023a). Til sammenligning hadde flere av landets minste lokalaviser, blant annet Sydvesten fra samme område, ingen omtaler de siste ti årene (Retriever, 2023b). Dette er kun basert på en enkel gjennomgang som sjekker for bruk av ordet *selvmord* i tittel eller ingress, mer nøyaktige undersøkelser eller gjennomgang vil helt klart gi et tydeligere tall. Det viser likevel at det er et tema som ikke er dagligdags i de fleste lokalaviser.

Undersøkelsen fra Norges Presseforbund har derimot undersøkt hvor ofte lokalavisjournalister møter på selvmord som tema, slik som jeg presenterte i innledningen. På spørsmål om hvor ofte de møter selvmord som tema i jobben svarer 70 prosent sjelden eller aldri. Det er en liten forskjell mellom de lokale og regionale, der 72 prosent av journalister i lokale medier har svart sjelden eller aldri. Mot 66 prosent fra nasjonale som har svart det samme.

1.6 Oppgavens struktur

Undersøkelsen min er oppdelt i seks hovedkapitler, der kapittel 1 inneholder aktualisering og introduksjon for sentrale temaer i oppgaven. Etterfulgt av kapittel 2 med teoretisk rammeverk og litteraturgjennomgang. I dette kapittelet tar jeg for meg to overordnede temaer, journalistiske roller og praksis, og selvmord i pressen og media. Videre i kapittel 3 går jeg gjennom forskningsprosessen med bakgrunn for valg av forskningsdesign, utforming av intervju, utvalg av informanter, samt etiske hensyn og kvalitetskriterier i kvalitativ forskning. Kapittel 4 består av undersøkelsens funn og analyse. I første del av kapittel 4 gir jeg en introduksjon av informantenes arbeid med selvmord tilknyttet hvordan de fant kildene, opprettet kontakt og hvilke valg de tar da de skriver saken. Kapittel 4.1 og 4.2 presenterer de journalistiske rollene jeg har funnet blant informantenes beskrivelser og refleksjoner om oppdrag og rolle. Siste del av kapittel 4 ser på skillet mellom rolle og praksis, altså om journalistene utfører rollen de beskriver. I denne delen ser jeg fortsatt på refleksjonene deres om hvorfor de vil skrive om selvmord, og hvilket oppdrag de mener de har for å se om dette beskriver noe om praksisen. Her spiller også Vær Varsom-plakaten en viktig rolle, da den er med på å si noe om praksisen til informantene når det kommer til omtale av selvmord. Helt til slutt kommer konklusjonen av funnene og undersøkelsen min, i kapittel 6.

2 TEORETISK RAMMEVERK OG LITTERATURGJENNOMGANG

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom og diskutere den tidligere forskningen og eksisterende litteraturen som finnes tilknyttet mitt tema. Her skal jeg introdusere ulike felt spesielt med fokus på journalistiske roller og rolleforståelse, som forteller noe om hvordan journalistene opplever seg selv på jobb og hva deres oppdrag er. Ikke minst har jeg inkludert litteratur og undersøkelser på «the gap» mellom rolleforståelse og praksis. Flere av undersøkelsene ser på hvorvidt journalister faktisk utfører og gjennomfører oppdraget og rollen de mener de har. I siste del går jeg inn på praksiser og erfaringer med selvmordsomtale i pressen. Det er sprikende forskning tilknyttet selvmordsomtale i media, samt effekten av dette, og det er fortsatt manglende kunnskap om fordelene og ulempene. Som jeg presenterte i første del av oppgaven er dette vanskelig å måle eller undersøke, men det er likevel forskning og erfaringer som diskuterer fordeler og ulemper, som jeg skriver om i siste del av dette kapitlet.

2.1 Journalisters rolleforståelse

Pressen blir ofte omtalt som «den fjerde statsmakt» i mange sammenhenger, og journalister blir ofte kalt vaktbikkjer, som skal passe på og rope ut om noe er galt. Men det er ikke alle journalister som alltid jobber med å være overvåkende og kritisk til makta, og flere har andre roller enn å være vakthund. Journalisters rolleforståelse og opplevelse har blitt undersøkt i flere sammenhenger, og er en sentral del av studier innenfor journalistikk. Mellado et al. (2017) tar for seg dette feltet i en omfattende studie av journalisters roller. Her tar de for seg studier gjennom mange tiår, over hele verden for å undersøke hva slags roller journalister opplever at de har eller bør ha. Der skiller de mellom *role conception* (rolleforståelse) som refererer til normer, idealer og tanker om hvordan en bør være og jobbe som journalist. Mens *role performance* (praksis) beskriver handlinger, prosess og faktisk oppførsel eller væremåte (Mellado et al., 2017). Journalistikkfaget byr sjeldent på to streker under svaret, og journalisters opplevelse og utøvelse av roller kan endre seg eller være veldig individuelt. Fra hva en lærer i utdanningen til erfaringer og diskusjoner i egen redaksjon. Likevel skapes det en kollektiv identitet og en felles oppfatning av hva det vil si å være journalist, med felles forståelse og normer (Mathisen, 2010, s. 68).

Journalister identifiserer seg med ulike roller og en rekke forskere og studier har forsøkt å kartlegge de ulike perspektivene og rollene som eksisterer. Weaver og Wilhoit identifiserer fire

roller, som Mellado et al. gjengir i sine undersøkelser; *interpretive, disseminator, adversarial, og populist mobilizer* (Weaver & Wilhoit, 1996; Mellado et al., 2017). De fire rollene kan oversettes som fortolker, formidler, motstander eller motpart og populistisk mobilisator. Flere av disse kommer igjen i Hanitzsch og Vos (2018) struktur over roller og funksjoner. Der har forfatterne satt sammen et hjul med seks overordnede funksjoner de kaller; *informational-instructive, analytical deliberative, critical-monitorial, advocative-radical, developmental-educative, og collaborative-facilitative* (Hanitzsch & Vos, 2018). Den første som på norsk kan kalles den *informative-instruktive* funksjonen omfatter ideen om befolkningens behov for informasjon for å kunne delta i det politiske liv og demokratiet. *Analytisk-deliberativ* kan forstås som en mer aktiv journalistisk rolle, som engasjerer til politisk deltakelse, for eksempel gjennom nyhetskommentering. Den *kritisk-overvåkende* funksjonen er den klassiske vaktbikkjerollen, der journalister er kritiske og holder de med makt ansvarlige for sine handlinger, for å skape kritisk tenkende borgere. Den fjerde funksjonen kan på norsk kan kalles *radikal talsmann*, eller direkte oversatt: advokativ-radikal. Den beskriver journalisters posisjon mot maktrøller i samfunnet, der journalistene må anse seg selv som «deltakere» og muligens bidrar til en ideologisk skjevhet i diskusjonen. En *utviklingspedagogisk*-rolle er i likhet med den fjerde funksjonen en rolle som er veldig aktiv og deltakende, men blir beskrevet som en rolle som også tar diskursen ut av journalistikken og vil gjøre synlig eller merkbart endring i samfunnet. Den siste funksjonen, en *samarbeidende-tilretteleggende* rolle, fungerer som et talerør for staten og regjeringen for å bidra til utvikling og forbedring av sosiale faktorer. Den blir omtalt som en rolle «mot folket» og har en tendens til å forsvare myndighetene (Hanitzsch & Vos, 2018, s. 153-156). Ulike forfattere og undersøkelser definerer og bruker ulike roller, men de aller fleste tar i bruk roller basert på Weaver og Wilhoit (1996). Hanitzsch (2011) har identifisert ulike roller og funksjoner og kommer også tilbake til «watchdog»-begrepet, som vi kaller vaktbikkje på norsk. Gjennom en analyse av mer enn 350 nyhetsorganisasjoner over hele verden kom han frem til fire roller, eller miljøer som han kaller det; the populist disseminator, detached watchdog, critical change agent og the opportunist facilitator (Hanitzsch, 2011). Flere av disse kommer igjen i andre undersøkelser, og vaktbikkjerollen er en sentral gjentakende rolle i forskning om journalistiske roller.

De aller fleste land har en enighet om hva pressens samfunnsoppdrag går ut på, og hvilke roller journalister skal ha, ifølge Mellado et al. (2019). Sammen med andre researchere og forfattere gjengir hun undersøkelser som viser hvilke roller journalister fra forskjellige land mener de tilhører (Mellado, et al., 2019). I Europa identifiserer blant annet de fleste spanske journalister seg med den fortolkende rollen, som faller under Hanitzsch og Vos (2018) første funksjon om å informere

og opplyse befolkningen med informasjon som kan føre til deltakelse i samfunnet. Også journalister i USA identifiserer seg med fortolker og formidlerrollen, i likhet med andre land i vesten (Mellado et al., 2018).

Gjennom en sammenlagt score fra 21 land i Asia, Oseania, Europa, Amerika og Midtøsten viser det seg at rollen om å «rapportere nyheter raskt» blir ansett som den viktigste. Etterfulgt av å «rapportere nøytralt», «bidra med å analysere hendelser» og på fjerdeplass kom vaktbikkjerollen. Likevel er det variasjoner og ulikheter blant landene, eksempelvis anser journalister i USA vaktbikkjerollen som viktigst (Weaver & Willnat, 2012). Mens land som Brasil, Tyskland og Japan er mindre sannsynlig til å anse vaktbikkjerollen som den viktigste, som kan forklares med de nære forholdene landene har mellom journalister og regjeringsmedlemmer (Weaver & Willnat, 2012, s. 536). Flere forfattere påpeker at mange av undersøkelsene om rolleforståelse og opplevelse er basert på vestlige land, og at det derimot ikke er gjort så mange egne studier i Afrika, Sør-Amerika eller Asia. Forfatterne påpeker også at det er viktig å huske at rolleforståelse og rollepraksisen kan oppleves helt forskjellig i ulike områder og land (Mellado et al., 2018), for selv om Norge er et europeisk og vestlig land, har vi for eksempel ulike politiske system og pressesystem fra USA eller Tyskland, der mange av studiene kommer fra.

2.1.3 Journalistiske roller i Norge og Norden

Ahava et al. (2017) har undersøkt journalistiske roller i Norden, nettopp fordi vi har et politisk system og velferdssamfunn som skiller seg fra resten av verden. Her presenterer forfatterne Hanitzschs (2011) fire sammensatte roller; detached watchdog, critical change agent, opportunist facilitators og populist disseminator som de bruker i undersøkelsen. Ahava og medforfatterne antar på forhånd at vaktbikkjerollen (detached watchdog) vil stå sterkt hos journalister i Norden, ettersom det tidligere også har blitt ansett som viktig å innta en kritisk rolle som journalist i de nordiske landene (Ahva et al., 2017). Resultatene deres viser at vaktbikkjerollen, som skal være kritisk og overvåkende overfor de med makt, er helt tydelig den viktigste rollen for journalistene. Rollen journalistene følte minst tilhørighet til var opportunist facilitator, som støtter staten og skaper et positivt bilde av politikere og regjeringen (Ahva et al., 2017, s. 602). Forfatterne mener at dette resultatet var forventet og at rollene passer strukturene i pressesystemet og i det politiske systemet. Også sett i sammenheng med landenes høye pressefrihet og grad av journalistisk profesjonalitet (Ahva et al., 2017). Likevel er det de norske journalistene i undersøkelsen som føler minst tilhørighet til vaktbikkjerollen. Forfatterne finner ingen forklaring eller sammenheng for denne variasjonen, og konkluderer uansett med at nordiske journalister er enige om at de bør

være kritiske og granske makthaverne, og de avviser i stor grad å formidle et positivt bilde av politisk lederskap og støtte regjeringens politikk (Ahva et al., 2017, s. 604).

En undersøkelse blant journaliststudenter i Norge, Sverige, Danmark og Finland har spurt hva som er motivasjonen bak ønsket om å bli journalist (Hovden, et al., 2009). En stor andel av de norske journaliststudentene svarer at å møte interessante mennesker og hjelpe individer er bakgrunn for deres valg. De peker i en retning med en ny generasjon journaliststudenter som motiveres av å utgjøre en forskjell i samfunnet med en fordel av det fleksible og praktiske arbeidet til en journalist (Hovden et al., 2009, s. 154). De aller fleste studentene, i alle de fire landene, ønsker helst å jobbe med temaer som samfunn og politikk, kultur og internasjonale konflikter. De svarer også at det de aller minst vil jobbe med er ulykker, helse og familie, sport eller økonomi (Hovden et al., 2009, s. 156). De norske studentene står stødig i vaktbikkjerollen, i motsetning til Ahava et al. (2017) sine funn som viser at norske journalister scorer lavt på tilhørighet denne rollen, som muligens kan forklares ved at det er ulike syn på fagfeltet som student og som erfaren journalist. De norske journaliststudentene har også den høyeste scoren blant landene om å være veldig enig i utsagn om at deres rolle er å «forsvare de som har blitt utsatt for urett» eller «etterfølge de med makt i samfunnet» (Hovden, et al., 2009). Over 60 prosent av de norske studentene svarer blant annet at de er veldig enige i rollebeskrivelsen at de skal «fasilitere den offentlige debatten». De skiller seg også ut med 61 prosent som er veldig enige i å være «en forsvarer av individer», i motsetning til for eksempel de danske studentene der kun 26 prosent er veldig enig i dette (Hovden et al., 2009, s. 161). Undersøkelsen viser altså at journaliststudentene i Norge og Finland er mest like, og at de danske skiller seg mest ut, spesielt fra de norske (Hovden, et al., 2009).

Mathisen (2010) gjengir den svenske forskeren Margareta Melin-Higgins (1996) sin studie av journalisters egen oppfattelse av yrke og ideal, og presenterer fire typer. Disse fire; sporhunden (vaktbikkja), pedagogen, håndverkeren, og språkøret eller talerøret, er gjentakende fra andre undersøkelser om samme tema. Her identifiserer hun også ulike kjennetegn ved typene og hvor de jobber. Funnene til Melin-Higgins er interessante for meg fordi det er lokale undersøkelser fra nabolandet vårt, i tillegg identifiserer hun roller i lokale medier, som jeg har med videre til mine analysekapitler. Blant annet finner hun ut at den typiske lokalavisjournalisten er håndverkeren eller talerøret, som vil si at de opptatt av å være nøytrale, speile hendelser i samfunnet, formidle det folk mener og være et talerør for det folket mener: «Den typiske håndverkeren er en eldre,

mannlig lokalpressejournalist, mens det typiske talerøret er en kvinnelig journalist i lokalpressen» (Mathisen, 2010, s. 72).

2.2 Idealer og praksis

I forrige del presenterte jeg litteratur og undersøkelser om journalisters rolleforståelse. Hvordan journalister ser på seg og sin rolle, eller hva de anser som sitt oppdrag. Et sentralt spørsmål som dukker opp ved snakk om rolleforståelse, er praksis. Altså, lever journalister faktisk opp til sine idealer og roller? Innen studier i journalistikk blir dette undersøkt, men det er likevel mangelfull kunnskap om «the gap», hullet eller gapet mellom rolleforståelse og rollepraksis (Mellado & Van Dalen, 2014). Rolleforståelsen og opplevelsen av roller foregår på et abstrakt nivå, mens rollepraksis handler om konkrete beslutninger og journalistenes stil, beskriver Mellado og Van Dalen (2014). Det er flere faktorer som kan spille inn på hvorfor det dannes et skille eller hull mellom roller og praksis. Mellado og Van Dalen nevner blant annet kommersielt press innad i en redaksjon, eller at annonsører, kilder og politikere påvirker fra utsiden, som faktorer som kan påvirke eller begrense journalisters arbeid (2014, s. 863). Tidligere undersøkelser peker på at skillet er enda større i land som der sosiale og politiske strukturer ikke tillater den «vestlige» modellen av profesjonell journalistikk, men et større skille har også blitt funnet i sammenheng med kommersielt press (Mellado & Van Dalen, 2014). Tandoc et al. (2013) finner at påvirkning av rutine i jobben er en større indikator på praksis enn det rolleforståelser er. Samtidig peker de på faktorer innad i redaksjonen som påvirkning, i likhet med Mellado og Van Dalen, som eksempelvis leveringsfrister eller kollegaer på jobb (Tandoc et al., 2013).

Flere funn og undersøkelser peker på at gapet mellom ideal og praksis er størst ved vaktbikkjerollen, og rollene som beskriver pressen som den fjerde statsmakt (Mellado & Van Dalen, 2014). Forfatterne finner at journalister oftere reflekterer, enn de utfordrer maktstrukturer, og advarer mot å bruke normative idealer for journalistikk som en måte å forstå virkeligheten (Mellado & Van Dalen, 2014, s. 872). Andre forfattere påpeker at det er sprikende funn avhengig av metode, der både sammenhenger mellom roller og praksis er funnet, men også store forskjeller og hull (Raemy et al., 2019). Gjennom innholdsanalyse og surveyundersøkelser blant journalister i Sveits har Raemy et al. (2019) oppdaget at selv om journalister identifiserer seg med ulike roller og sier de kan utføre dem, viser innholdsanalysen at det er et svakt forhold mellom rollen og praksisen. De finner også at roller og oppgaver tilknyttet publikum og lesere er lettere for

journalistene å faktisk utføre enn vaktbikkjerollen (Raemy et al., 2019). Det tydelige skillet mellom identifikasjon av vaktbikkjerollen og utførelse av den er gjeldene flere steder i verden, blant annet i Sveits (Raemy et al., 2019), men også i Japan og i Danmark (Oi, Fukuda, & Sako, 2012; Pihl-Tingvad; 2012 i Mellado & Van Dalen, 2014). Rollen med det minste skillet er disseminator-rollen (formidler) (Mellado & Van Dalen, 2014), som kjennetegnes ved å speile folket og samfunnet slik det er, og anser gjerne seg selv som nøytrale som tjener publikum (Hanitzsch & Vos, 2018). Basert på undersøkelser blant journalister fra 14 ulike land over hele verden oppdager Tandoc et al. at formidlerrollen er den mest omfavnende rollen, både i utførelse og identifikasjon (2013). Oppsummert kan en si at flere forfattere peker på et større gap mellom rolleforståelse og rollepraksis til den kritiske vaktbikkjerollen, mens gapet er mindre for formidlende roller som er nærmere publikum. I tilknytning til rolleforståelse og rollepraksis er det også interessant å trekke inn Vær Varsom-plakaten. Den beskriver hvordan en journalist skal opptre og hva samfunnsoppdraget til norsk presse går ut på, og er i veldig stor grad beskrivelser for en vaktbikkjejournalistjournalist (Norsk Presseforbund, 2021). Om norske journalister faktisk identifiserer seg med denne rollen i dag er usikkert. Spesielt med tanke på at tidligere undersøkelser har vist at norske journalister ikke føler like stor tilhørighet til denne rollen som andre nordiske journalister (Ahva et al., 2017). Likevel peker en trend på at journalister globalt vektlegger overvåkings- og vaktbikkjeidealet (Hanitzsch et al., 2019 i Dahlstrøm & Nesheim, 2022). Ikke minst er spørsmålet også om de faktisk utfører denne rollen med å være kritiske til beslutningstakere og utfordre dem med makt. Dahlstrøm og Nesheims undersøkelse viser blant annet at flere journaliststudenter i Norge begrunner skillet mellom teori og praksis som grunnen til at de slutter på utdanningen (2022). Veilederne på journaliststudiet uttrykker til forfatterne at journaliststudenter i dag mangler forståelse for journalistrollen, og dermed ikke ønsker å «redde verden» slik flere ville før, ifølge dem selv (Dahlstrøm & Nesheim, 2022).

2.3 Praksiser ved selvmordsomtale

Å jobbe som journalist gir muligheten til å gjøre et dypdykk i et stort utvalg av temaer og få kontakt med nye mennesker hver dag. For mange journalister, også i mine undersøkelser, er dette deres største motivasjon for å ha nettopp denne jobben. Men av og til møter man på temaer og saker som er helt unike og skiller seg fra det hverdagslige journalistarbeidet. Selvmord blir sett på som en unik og sjelden dødsårsak, som skiller seg drastisk fra andre dødsårsaker journalister skriver om, ifølge Beam et al. (2018). Men ettersom pressen også skriver om ulykker og katastrofer, og

om menneskeliv som har gått tapt, dukker selvmord også opp på agendaen (Beam et al., 2018). Hvordan går man fra å skrive om boligsalg den ene dagen, og dødsfall ved ulykker den neste? Dette området er det gjort undersøkelser i mange deler av verden, og etikk for journalister er et stort studiefelt. Ann Luce har skrevet boka *Ethical reporting on sensitive topics* (2019), som er rettet mot studenter. Boka er delt opp i ulike temaer, som blant annet helse, vold og selvmord. Til tross for media og pressen i veldig stor grad kan skrive om det de selv ønsker, gjennom pressefriheten og ytringsfriheten, påpeker kapittelforfatteren Chris Frost at noen temaer og områder er unntatt dette: «[...] broadcasters are required by law to treat people fairly and are obliged not to broadcast material that might harm or offend people, particularly minors, in the areas of nudity, sex, violence, and death.» (Frost i Luce, 2019, s. 13). Som ny journalist er det vanlig å være tilgjengelig for alle hendelser og temaer. I mange redaksjoner må alle journalister dekke alt fordi det er for få ansatte til at alle dekker et eget felt eller område. Undersøkelser har vist at nye journalister har større sannsynlighet for å møte på traumatiske hendelser tidlig i karrieren, og muligens ikke er forberedt på etikk og følelser involvert i saken (Amend et al., 2012).

2.3.1 Å skrive om selvmord

I likhet med norsk presse har andre land fulgt samme linje om å unngå eller ikke skrive om selvmord i lang tid. En undersøkelse blant journalister i USA viser at de behandler saker om selvmord annerledes enn med saker om andre dødsfall, og at spørsmålet om allment informasjonsbehov eller nyhetsverdi er sentralt (Beam et al., 2018). Likevel svarer flere av journalistene i undersøkelsen til Beam et al. (2018) at de har uskrevne regler, eller normer, innad i redaksjonen om at de ikke skriver om selvmord i det hele tatt. Forfatterne påpeker at mange av disse uttalelsene er etterfulgt av et «men», eller en forklaring på et unntak (Beam et al., 2018, s. 1453).

En ny undersøkelse gjort i Portugal viser at journalistene er ganske delt når det kommer til hvorvidt de omtaler eller skal omtale selvmord. I likhet med den norske undersøkelsen til Presseforbundet, forteller resultatene hvor ofte Portugisiske journalister har jobbet med eller skrevet om selvmord, og om eventuelle utfordringer de har hatt tilknyttet tema (Ribeiro & Granado, 2022). 62 prosent av journalistene i undersøkelsen til Ribeiro og Granado (2022) svarte at deres redaksjon eller media ikke skrev om selvmord i det hele tatt. Likevel svarte nesten 40 prosent at de har skrevet om selvmord eller gjort annet dybdarbeid tilknyttet temaet, og en fjerdedel uttalte at de hadde møtt på utfordringer da de jobbet med det (Ribeiro & Granado, 2022). Ribeiro og Granado (2022) spør hvorfor selvmord skal omtales, de svarer fleste at det skal gjelde de gangene det handler

om offentlig interesse, kunnskap om selvmord som samfunnsproblem og om det kan bidra til å forhindre flere hendelser, under 10 svarer prosent at selvmord aldri bør omtales under noen omstendigheter. Ribeiro og Granada oppsummerer med at selvmord fortsatt er et tabubelagt tema i Portugal, og at de er veldig splittet når det gjelder nyhetsverdien eller informasjonsbehovet. De konkluderer med at når det gjelder selvmord, ser det ut til at mange portugisiske journalister foretrekker å ignorere det de ser (Ribeiro & Granada, 2022, s. 1391). Svarene og refleksjonene fra de portugisiske journalistene kan i stor grad overføres til hva norske journalister mener om selvmordsomtale. I undersøkelsen fra Presseforbundet gjengir blant annet flere av de som opplever temaet som tabu og vanskelig å jobbe med som journalist (Idås, 2023). En journalist sier at media sin holdning og praksis bidrar sterkt til at selvmord blir ansett som et tabu tema, og andre uttaler at de opplever selvmord som noe de ikke skal skrive om (Idås, 2023).

«Å rapportere og dekke verden slik den er» er et hovedargument for hvorfor en skriver om selvmord, uttaler en amerikansk journalist til en undersøkelse fra 2020 ved Universitetet i Washington (Yaqub et al., 2020). Flere i samme studie mener selvmord er et helse- og samfunnsproblem som de har et ansvar å skrive om (Yaqub et al., 2020). I likhet med de portugisiske journalistene svarer de amerikanske at mange har en generell standard om å ikke omtale selvmord: «Smitte ble nevnt som den mest fremtredende faktoren i hvorfor mange redaksjoner sa at de hadde en generell standardpolicy om (vanligvis) ikke å rapportere om individuelle selvmord eller selvmordsforsøk» (Yaqub et al., 2020, s. 1288). Analysen deres konkluderer også med at det er et skille mellom rammene for selvmordsomtale, tematisk eller episodisk, altså om det handler om selvmord som et større problem eller en spesifikk hendelse. Der skriver de at episodiske hendelser, eksempelvis omtale av noen som har hoppet fra en bru eller foran et tog, ikke er konstruktive for folkehelsen eller bidrar til løsninger på den utfordringen selvmord er (Yaqub et al., 2020, s. 1290). Likevel argumenteres det for at dette er nyhetshendelser som påvirker folket og samfunnet og derfor bør opplyses om. Forfatterne avslutter konklusjonen med et ubesvart spørsmål jeg også mener står sentralt i denne tematikken: «når er ikke lenger det journalistiske oppdraget om åpenhet og sannferdig informasjon en fordel for offentligheten, men heller setter den i fare?» (Yaqub et al., 2020, s. 1296).

En tysk studie (Markiewicz et al. 2020) har i likhet med Presseforbundet i Norge undersøkt journalisters meninger om veiledere fra WHO og deres nasjonale sentre for selvmordsforebygging. Flere av journalistene var kritiske til veiledere og «guidelines» fordi de mener det står i strid mot den journalistiske rollen og friheten. Noen journalister svarer at de ikke

vil ha begrensninger i form av «guidelines». Noen mener også at normene og moralen sitter i folk og i den journalistiske rollen, slik at ekstern veiledning ikke er nødvendig (Markiewicz et al., 2020, s. 504). Ulikt med Vær Varsom-plakatens punkt 4.9 er ikke de tyske veilederne bindene på noen måte, og det er et fåtall av de tyske journalistene som bruker veiledningen eller har hørt om den (Markiewicz et al., 2020). Dersom mediebedriften du jobber i forplikter seg til VVP er det bindende og om et punkt blir «brutt» skal det offentliggjøres (Pressens faglige utvalg, 2023). Noe de aller fleste journalister i Norge er godt kjent med, og vil unngå.

2.3.3 Formater og innhold ved selvmordsomtale

Duncan (2012), også gjengitt i Luce (2019), beskriver fem narrativ og formater av historier om noen som er døde, ofte også selvmord. *Event-driven story* er den første publiseringen som informerer om et dødsfall. Ofte i sammenheng med noe relatert til det offentlige, for eksempel funn av en død person. *Tribute driven story* kommer gjerne noen dager etter annonsering av dødsfallet, og fokuset er gjerne på de etterlatte og deres sorg. *Post-judicial story* skjer etter en etterforskning, rettsak eller dom, der pressen informerer om dommen eller avgjørelsen. Selvmord skal som regel etterforskes i likhet med andre ulykker eller unaturlige dødsfall. *Anniversary story* publiseres gjerne ett år, fem år eller ti år etter dødsfallet, som en form for markering. *Action-as memorial story* er ofte positive minner og beskrivelser av den omkomne, for å huske personen. I forbindelse med selvmord er det gjerne tilknyttet arrangementer som minnemarkeringer eller veldedighetsinnsamling (Luce, 2019).

Metode og detaljer tilknyttet et selvmord skal også unngås, ifølge Luce (2019). Hun skriver også, i likhet med de fleste veiledere for selvmordsomtale, at metoden for selvmordet ikke skal med i teksten. Det gjelder også for stedet eller området det skjedde, om det for eksempel skulle være ved en bro eller i en skog. Ved å utelate denne informasjonen unngår man at spesifikke steder kan bli kjent for slike hendelser, og tiltrekker seg oppmerksomhet på grunn av dette (Luce, 2019, s. 82). Luce (2019) presenterer anbefalinger om innhold, produksjon og annet arbeid tilknyttet publisering av en sak om selvmord. Blant annet nevner hun tittel og språk som områder en skal være forsiktig og ta gjennomtenkte valg. Hun mener heller ikke, med støtte fra Verdens Helseorganisasjon, at ordet selvmord ikke skal være i en tittel (Luce, 2019, s. 81), ettersom dette kan anses som sensasjonalisering.

3 METODE

I dette kapitlet skal jeg presentere min metode og arbeidsprosess til denne masteroppgaven. Jeg har gjennomført dybdeintervjuer med et strategisk utvalg jeg presenterer og diskuterer i første del, samt gjennomføringen av intervjuene og samtalene. Etterfulgt av refleksjoner tilknyttet kvalitetskriterier i samfunnsvitenskapelig forskning.

Til denne undersøkelsen har jeg valgt en kvalitativ forskningsmetode, der jeg bruker dybdeintervjuer som metode. Vi skiller mellom kvalitativ og kvantitativ metode etter hva en ønsker å undersøke, samt hvordan en samler data (Tjora, 2018). I min oppgave ønsket jeg å få noen få utvalgte meninger og erfaringer. Jeg ønsket et dypdykk i informantenes tanker og opplevelser med å skrive om selvmord i en lokalavis. Om jeg derimot hadde ønsket en oversikt over hvor mange journalister som skriver om selvmord hadde en kvantitativ metode egnet seg bedre, eksempelvis i form av et spørreskjema. Dermed falt også valget lett på å gjennomføre kvalitative dybdeintervjuer, som er en svært god metode for å få nettopp meninger, erfaringer og opplevelser fra informantene. Tjora (2018) beskriver den kvalitative metoden som en måte å få forståelse fremfor forklaring, i stedet for tall og statistikk får vi muntlige beskrivelser fra utvalgte informanter. I dette prosjektet har jeg hovedsakelig jobbet fra data til teori, altså med en induktiv metode. En induktiv tilnærming vil si at jeg som forsker tar fatt på prosjektet og undersøkelsene uten mye teori på forhånd eller mye forforståelser, teorien skal komme fra dataene (O'Reilly, 2012). Prosjektet startet uten en konkret teori eller en ramme, men slik jeg beskriver i kapittel 1, hadde jeg en bakgrunn for valg av tema. Dermed baserer eksempelvis intervjuguiden på min nysgjerrighet, og for å finne gode spørsmål spurte jeg meg selv: «Hva er det jeg lurte på? Hva vil jeg undersøke og finne ut av?». Jeg har valgt å gjøre kvalitative intervjuer fordi det er et forskningsdesign som passer godt til min problemstilling, som vil gi personlige refleksjoner og erfaringer jeg ikke ville fått gjennom andre metoder. I tillegg er det en metode jeg er trygg og komfortabel med, som jeg har gjort flere ganger tidligere i andre undersøkelser. Videre har jeg funnet teorier og konsepter i egne funn ved hjelp av analysemetoden applied thematic analysis (ATA). Denne analysemetoden går ut på å systematisk kategorisere og organisere data for å identifisere sentrale temaer, konsepter eller ideer som gjenspeiler deltakernes oppfatninger, opplevelser eller perspektiver (Guest et al., 2014).

3.1 Kvalitet i kvalitativ forskning

Som forsker som arbeider med et forskningsprosjekt, i dette tilfellet en masteroppgave, er det viktig med kvalitetssikring og krav til prosjektet. Tjora (2018) fokuserer på tre kvalitetskriterier i kvalitativ forskning, nemlig pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. I dette avsnittet skal jeg diskutere de tre kriteriene og deres sammenheng til mitt prosjekt og meg som forsker.

Ved et forskningsprosjekt er nøyaktighet og konsistens viktig ved datainnsamling og analyse. Pålitelighet forklares ved at det er gjort en grundig og systematisk tilnærming til datainnsamling og analyse (Tjora, 2018). Gjennom å velge en metode for prosjektet, ved datainnsamling og analyse, har jeg vært konsekvent og nøyaktig ved å behandle all data likt. Samtidig skriver Tjora (2018) at det handler om intern logikk og forskerens posisjon: «Forskerens engasjement i tematikken vil da kunne betraktes som støy i prosjektet ved at det kan påvirke resultatene.» (Tjora, 2018, s. 235). Gjennom mitt bachelorstudium i journalistikk har jeg jobbet med dette feltet før, og jeg har gjennomført intervjuer med journalister om selvmord tidligere, med et mye mindre omfang. Jeg har ingen personlig erfaring med selvmord, men ser på det som et samfunnsproblem som behøver oppmerksomhet og søkelys. Det er et svært viktig tema for forskningen, også tilknyttet journalistikk og etikk, som jeg derfor har valgt å undersøke til denne oppgaven. Uavhengig om en har personlig kjennskap til forskningsfeltet sitt eller ikke, skal en møte oppgaven med en profesjonell og etisk tilnærming. På en annen side ville jeg muligens hatt et helt annet utgangspunkt for dette tema om jeg hadde en annen personlig erfaring eller tilknytning. Dette er gjeldende for alle tema og felt, og er ikke bare gjeldende for min oppgave eller meg som forsker. Alle individuelle erfaringer gir oss ulike perspektiver, meninger og opplevelser, derfor er kvalitet og etikk i forskning en sentral del av forskningsprosessen.

Gyldighet handler om hvorvidt resultatene faktisk svarer på det jeg spør om, en studie som har høy gyldighet, er en studie som faktisk måler det den hevder å måle, og gir pålitelige og nøyaktige resultater (Tjora, 2018). Ved å velge et forskningsdesign til undersøkelsen kan en begrunne valget med at det er den utvalgte metoden som vil gi best mulig svar på det en spør om. Som jeg har beskrevet tidligere og senere i kapittel 3.2 har jeg valgt kvalitative dybdeintervjuer som metode fordi dette vil gi best mulig innsikt i tankene bak hvorfor lokalavisjournalister omtaler selvmord, i sammenheng med deres rolleforståelse. En kvantitativ undersøkelse med et spørreskjema kunne i noen grad passet, men det er gjennom lange intervjuer og samtaler en faktisk får refleksjoner og innsikt fra informantene. Funnene i min oppgave er basert på forskning innen journalistikk og

tidligere forskning på selvmordsomtale i media og pressen. I tillegg underbygges funnene og analysekapittelet med uttalelser og sitater fra informantene slik at det er mulig å argumentere for at det er en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funnene som i analysen.

Når en gjennomfører en undersøkelse er det gjerne et ønske om overførbarhet og generalisering, altså at funnene kan si noe om resten av befolkningen eller en bestemt gruppe (Tjora, 2018). Ettersom jeg har undersøkt erfaringer og meninger hos en spesifikk gruppe, med et begrenset antall deltakere, er ikke hensikten å generalisere dette til eksempelvis alle journalister eller lokalaviser i Norge. Undersøkelsen min skal gi bedre innsikt og forståelse av hvordan de utvalgte lokalavisjournalistene jobber, med deres personlige erfaringer og meninger. Likevel vil jeg argumentere for noen konsepter og temaer i funnene mine. Tidligere forskning og teori kan støtte opp under større gyldighet og generaliserbarhet, slik at jeg kan fremstille konsepter i funnene mine som er et mål med den induktive tilnærmingen (Tjora, 2018).

3.2 Intervjuer

For å få data som gir god innsikt i meninger, holdninger og erfaringer anbefales det å gjøre intervjuer (Tjora, 2018). I min oppgave ville jeg vite mer om praksiser og meninger tilknyttet selvmordsomtale, derfor egnet det seg godt med intervjuer. Før valg av tema og metode hadde jeg et ønske om å gjennomføre intervjuer til min oppgave, nettopp fordi innsikten en får i informantens erfaringer og opplevelser er helt unik og kan være utrolig innholdsrikt.

Jeg gjennomførte totalt syv semistrukturerte dybdeintervjuer, og bruker seks stykker, der alle ble gjort med et fysisk møte på enten deres kontor eller en kafé. Intervjuene varte i gjennomsnitt 60 minutter, der det lengste var én time og 45 minutter og det korteste på 50 minutter. Samtalen baserte seg på en intervjuguide, men åpnet opp i stor grad for tilleggsspørsmål eller andre uforberedte temaer, som er typisk for et semistrukturert intervju (Tjora, 2018). Intervjuguiden lagde jeg på forhånd i god tid før intervjuene, og forsøkte å tenke gjennom hva slags spørsmål som ville svare på problemstillingen min om hvorfor de skriver om selvmord, og hvordan de anser rollen sin oppdraget sitt i avsia. Jeg begynte samtalen med en liten introduksjon av meg selv og oppgaven. Samt en påminnelse om at jeg kun ønsker informantenes personlige meninger og erfaringer, og at det ikke trenger å uttale seg på vegne av noe eller noen. Videre ville jeg ha med litt bakgrunnsinfo, slik som arbeidserfaring, motivasjon for journalistyrket og hva de anser som sin rolle og sitt oppdrag. Hoveddelen av intervjuet delte jeg i to, der jeg begynte med spørsmål om

selvmord og journalistikk generelt og deres erfaringer med dette feltet. I andre del gikk jeg inn i spørsmål om lokalavis-jobben, også tilknyttet selvmord og erfaringene derfra. På forhånd hadde jeg bestemt meg for at jeg ønsket å holde alle møtene fysisk, og ikke via video- eller telefonsamtale. Tjora (2018) poengterer at dybdeintervjuets kvalitet er avhengig av en tillit mellom forsker og informant, spesielt viktig når en forsker på sensitive temaer. Ettersom intervjuene skulle handle om et sensitivt tema, mente jeg det var viktig at jeg kunne møte informantene, for å skape en trygg og komfortabel intervjusituasjon. Siden alle informantene er journalister, og ikke tilfeldig utplukkede personer, kan det i noen grad omtales som ekspertintervju. Ekspertintervjuer eller eliteintervjuer kjennetegnes ved at det er informanter som har en spesifikk ekspertise eller kunnskap om et bestemt fagfelt eller tema (Döringer, 2021). «Ekspertes anses som kunnskapsrike om et bestemt emne og identifiseres av sin spesifikke kunnskap, sin samfunnsposisjon eller sin status.» (Döringer, 2021, s. 265). Journalister har en tydelig samfunnsposisjon og status, samt kunnskap om et spesifikt fagfelt og deres arbeid. Selv om jeg gjennomførte et strategisk utvalg som baserte seg på at de *har* skrevet om selvmord minst én gang, visste jeg ikke særlig mye mer om informantene før intervjuet. Om de hadde skrevet én eller 20 saker om selvmord, om de hadde personlige erfaringer, eller i det hele tatt skrev mye om sensitive temaer, fikk jeg ikke vite før selve intervjuet. Derfor var det stor mulighet for at journalistene kunne mer om mitt tema enn meg som forsker, og forholdet mellom meg som forsker og informantene ble ikke like skjævt som det kunne vært i andre situasjoner. Siden alle informantene er journalister har de deltatt i mange intervjusituasjoner tidligere, men mest sannsynlig ikke som kilde eller informant, noe som potensielt kan skape usikkerhet. Tvert imot ga ingen uttrykk for dette, men at de heller verdsatte min nysgjerrighet, samt engasjement, for jobben deres. Dette førte til lange samtaler, hvor alle opplevdes som veldig komfortable med situasjonen og med et ønske om å bidra til min undersøkelse.

3.2.1 Utvalg og rekruttering

Til intervjuene mine har jeg gjort et strategisk utvalg da jeg skulle finne informanter. Tjora (2018) beskriver dette som et valg basert på at utvalget kan uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet. Ettersom jeg blant annet ønsket å undersøke hvorfor journalister skriver om selvmord i lokalaviser, var det veldig klart at jeg måtte snakke med journalister som jobber i lokalaviser.

I første omgang gjorde jeg undersøkelser på hvilke områder og lokalaviser jeg skulle velge. Skulle jeg plukke tilfeldig? Velge noen i nærheten av studiestedet mitt? Eller områder med få eller mange selvmord? Jeg valgte å se nærmere på statistikk og tall for selvmord i Norge for å undersøke om noen områder skilte seg ut. Gjennom Folkehelseinstituttet sine nettsider fikk jeg tilgang på statistikk og oversikt over dødsårsaker i Norge, der selvmord er inkludert og kartlagt. Deretter kunne jeg se på ulike tall fordelt på fylker, og finne de stedene i Norge med høy eller lav selvmordsrate. Tallene til FHI viste at Vestfold og Telemark og Troms og Finnmark er de to fylkene med høyest selvmordsrate, målt i antall døde per 100 000 innbyggere i løpet av ett år (Norgeshelsa, 2023). Ettersom jeg hadde bestemt meg for å gjennomføre alle intervjuene med fysisk møte, valgte jeg Vestfold og Telemark da jeg hadde mulighet til å reise dit fra der foreldrene mine bor på Østlandet. I 2021 hadde Vestfold og Telemark den høyeste selvmordsraten i landet for både kvinner og menn. Med 25 antall døde menn per 100 000 og 13 antall døde kvinner per 100 000 (Norgeshelsa, 2023). Fylket er Norges sjette største med 424 000 innbyggere, fordelt på 23 kommuner (Mæhlum, 2023). Deretter fant jeg frem til avisene i Vestfold og Telemark, fylket har nærmere 15 region- eller lokalaviser. Jeg plukket ut fem aviser, som er blant deres største aviser, i tillegg til at de faktisk har skrevet om selvmord.

Gjennom søk i Atekst og nettavisenes historikk sjekket jeg hvilke aviser i fylket som faktisk hadde skrevet om selvmord i mer enn ett tilfelle. Det hadde selvfølgelig vært en mulighet å inkludere aviser som ikke har skrevet om det, men ettersom jeg ønsket innsikt i *hvorfor* det blir gjort og prosessen tilknyttet selvmordsomtale, anså jeg ikke det som relevant denne gangen. Dermed fant jeg ulike artikler om selvmord i Ateksts mediebank fra de aktuelle avisene, med en tidsbegrensning på ti år. Her fant jeg ulike formater av selvmordsomtale, noen nyhetssaker tilknyttet statistikk, men de aller fleste sakene var lengre reportasjer eller portrettintervjuer. Etter å ha lest ulike artikler plukket jeg ut noen jeg synes var spesielt relevante, og luket eksempelvis ut korte og enkle nyhetssaker som for eksempel kun hadde politiet som kilde. Jeg kontaktet deretter journalistene som hadde skrevet artiklene via e-post, med intervjuforespørsler og samtykkeskjema til undersøkelsen min. Mange av informantene svarte raskt og sa ja, mens til tre stykker sendte jeg en ekstra påminnelse til og fikk svar etter dette.

I første omgang siktet jeg meg inn på åtte intervjuer, siden det anbefales omtrent ti ved samfunnsvitenskapelig forskning basert på intervjuer (Tjora, 2018). På grunn av begrenset tid fikk jeg kun gjennomført fire intervjuer i Vestfold og Telemark, så jeg bestemte meg for å gjennomføre intervjuer i Trøndelag i tillegg, der jeg bor under masterstudiet. Opprinnelig har jeg gjennomført

fem intervjuer i Vestfold og Telemark, men én informant måtte dessverre trekke intervjuet sitt og deltakelsen. Dette var ikke forventet eller mulig å forutse, men deltakelse er helt frivillig og samtykkeskrivet informerte informantene at det alltid er lov til å trekke seg. Jeg hadde planlagt tre intervjuer i Trøndelag, og da jeg skulle avtale detaljer for det siste møtet, mistet jeg dessverre kontakten med informanten. Jeg forsøkte flere ganger å få kontakt både via e-post, SMS og telefon, men fikk til slutt aldri noe mer svar. Tiden gikk fra meg og jeg måtte derfor avslutte datainnsamling etter seks intervjuer. Det viktigste er uansett innholdet i intervjuene mine og dataene mine, ikke kun hvor mange deltakere jeg fikk (Tjora, 2018). Jeg opplevde etter hvert en metning der mange av de samme svarene og poengene kom igjen i de ulike intervjuene, og anså det som lite sannsynlig at det ville kommet noe helt nytt eller annerledes om jeg hadde hatt med flere (Tjora, 2018).

Totalt ble det seks informanter fra seks ulike aviser i to fylker. Det er fem kvinnelige informanter og kun én mann. Jeg fikk dessverre ikke alle sin nøyaktige alder, to informanter nevnte tilfeldigvis at de var i tyveårene eller lignende, så dette spørsmålet inkluderte jeg etter de første intervjuene. Derfor har jeg et anslag med et intervall på ti år. Det er ganske variert alder blant informantene (se *tabell 1*) noe jeg ser på som en fordel, fordi det kan gi ferske eksempler, men også eldre erfaringer. To av journalistene jobber i regionaviser, altså aviser som dekker et større område enn en lokalavis. Det er også veldig ulik variasjon i arbeidserfaring, alle informantene har kun hatt jobb som journalist i et mediehus eller avis. Noen har hatt stillinger som redaktører tidligere, men alle skriver og jobber praktisk som journalist da intervjuet ble gjennomført. Den yngste informanten er også den med kortest arbeidserfaring, og den eldste har klart lengst erfaring med nesten 30 år som journalist. Tre stykker har også omtrent like mange års arbeidserfaring, mellom 10 til 17 år i jobb. Fem informanter jobber fulltid i avisa, én jobber 50 prosent etter en sykdomsperiode. Alle informantene bor i området som avisa de jobber i dekker, og har bodd der mesteparten av livet. Altså alle seks er selv en del av lokalbefolkningen de skriver for, ingen bor eksempelvis i en annen kommune eller annen by enn det som tilhører avisa. På spørsmål om hva slags saker de skriver er det mange ulike temaer som blir nevnt, men en gjenganger er reportasjer og såkalte human-touch saker. I tillegg er det mange som forteller at de har barn, helse og omsorg som et spesifikt fokus. Likevel legger omtrent alle journalistene vekt på at de jobber i en lokalavis, der oppgavene flyter og de færreste får skrive om kun ett tema. Tre av informantene anser seg selv i stor grad også som nyhetsjournalister og skriver ofte nyhetssaker om samfunn, helse, barn og krim. Ingen av de seks informantene anser seg spesifikt som blålysjournalister, der de rykker ut til ulykker og akutte hendelser. I *Tabell 1* har jeg laget en oversikt over alle informantene, med

tilhørende informasjon. Alle har fått et nytt navn som ikke er deres ekte navn, ettersom informantene er anonymisert i oppgaven.

Tabell 1. Oversikt over informanter

Informant	Avistype	Alder	Erfaring som journalist (antall år)
Kristine	Regionavis	20-30	2
Siri	Lokalavis	40-50	15
Lisa	Lokalavis	30-40	17
Hege	Regionavis	60-70	28
Aksel	Lokalavis	40-50	10
Line	Lokalavis	20-30	1

3.3 Informantenes bakgrunn, erfaring og motivasjon

Alle informantene i undersøkelsen har skrevet om selvmord, dette var metoden for rekruttering av informanter, slik at jeg visste de hadde noe form for erfaring og opplevelser med dette. Derimot visste jeg ikke om dette var noe de hadde skrevet om ved flere anledninger, om de fant saken selv, fikk den tildelt, eller om de i det hele tatt hadde noen tanker eller meninger om dette. Likevel sa alle seks informantene ja til å delta, og visste hva samtalen og intervjuet ville handle om, dermed kunne det tenkes at de hadde noen meninger eller erfaringer de ville dele med meg. Slik som jeg har presentert tidligere i forbindelse med intervjuguiden spurte jeg i begynnelsen av intervjuet om de hadde skrevet om selvmord, og om de kan fortelle noe om saken eller sakene. Kun to av journalistene forteller at de har skrevet om dette nærmest ved en tilfeldighet og at det kun har vært én gang. For disse to informantene ligger det ulike grunner bak dette, antall år i jobb og arbeidsområde er hovedargumentene. I første del av avsnittet skal jeg gjennomgå informantenes arbeidserfaring, samt en kort beskrivelse av hva slags saker om selvmord informantene har skrevet, med litt bakgrunnsinfo om prosessen. I andre del går jeg gjennom

informantenes bakgrunn og motivasjon for å bli journalist, som henger tett sammen med deres rolleforståelse.

3.3.1 Erfaring

Line er den yngste informanten, hun var nyutdannet journalist i fjor og har kun jobbet i den nåværende redaksjonen i ett år. Hun uttrykker at hun ikke har jobbet mye med selvmord på grunn av kort tid i jobb, men påpeker likevel at dette er et felt hun ønsker å jobbe videre med. Saken hun har skrevet er en omfattende reportasje der hun blant annet deltok i begravelsen, og gjennomførte intervjuer i flere runder. Denne fikk hun tildelt på bakgrunn av at hun har skrevet flere lange omfattende reportasjer tidligere, om andre temaer, men også innen helse og omsorg. Den andre journalisten er Aksel, han har også kun skrevet om selvmord én gang. I motsetning til Line har han mange års erfaring som journalist, han har jobbet som skrivende journalist i nærmere 10 år, anslår han. Til vanlig skriver han om mange ulike temaer og har ingen faste områder, likevel har han skrevet mye om sport, næringsliv, bil og noen kriminalsaker. Saken Aksel har skrevet er nærmere nyhetssjangeren enn en reportasje, ifølge han selv. Den ble skrevet i forbindelse med en markeringsdag for selvmord, der redaksjonen fant kilden i sosiale medier og ville knyttet dette til markeringsdagen i avisa.

De fire andre informantene har vært innom eller skrevet om selvmord flere ganger. Siri, som har omtrentlig 15 års journalisterfaring, stiller spørsmålet «hvor mange er vanlig?» når hun reflekterer over hvor mange saker hun har skrevet om selvmord i løpet av sin karriere. Altså hvor mange saker er mye, og hva er lite? Til sammenlikning med Aksel og Line som begge kun har skrevet én, har de andre informantene skrevet mange, men ingen klarer å huske nøyaktig hvor mange eller et spesifikt antall. Hege som har absolutt lengst arbeidserfaring, nesten 30 år, har vært innom temaet mange ganger i løpet av karrieren. Hun husker at det var noe av det første hun skrev om da hun ble ansatt som journalist. To av informantene har altså skrevet om selvmord ganske tidlig i sin karriere, i likhet med undersøkelsene til Amend et al. (2012) som tilsier at det ofte er ferske journalister som møter på eller tar for seg traumatiske hendelser slik som selvmord. Siri gir et anslag på at hun har skrevet fem til seks saker om selvmord i løpet av sine 15 år som journalist, mens Lisa antar omtrentlig fire stykker i løpet av 17 år. Selv om jeg ikke har fått nøyaktige antall saker fra informantene, kan det bli sagt at de ikke skriver særlig hyppig om selvmord. Fire av informantene har over 10 års erfaring fra journalistikken og har muligens skrevet om selvmord maksimum seks ganger hver. Slik mine informanter beskriver er ikke selvmord et tema journalister jobber med ofte eller på fast basis. Syv av ti journalister i Norge møter sjelden eller aldri på

selvmord som tema i jobbsammenheng, og lokalavisjournalister møter på dette enda sjeldnere enn journalister i riksaviser (Idås, 2023). Line påpeker «vi skriver ikke om selvmord over en lav sko [...]» som i likhet med undersøkelsen fra Presseforbundet (Idås, 2023) tilsier at det er et ganske sjeldent tema for de fleste journalister i Norge.

Aksel er en av to informanter som ikke har skrevet mye eller flere ganger om selvmord. Saken hans skrev han i forbindelse med Verdensdagen for forebygging av selvmord 10. September, og han beskriver den mer som en nyhet- eller aktualitetssak. Kilden Aksel intervjuet snakket om en venn og kollega som hadde tatt livet sitt noen år tidligere. De kjente til kilden fra før på grunn av jobben hans, som gjør han til en sentral skikkelse i området. Aksel og redaksjonen fant innlegget fra kilden på Facebook der hans skrev om selvmordet i forbindelse med markeringsdagen. Kristine som jobber i en regionavis jobbet med et større prosjekt om psykisk helse og i den forbindelse har hun skrevet flere saker om selvmord. Disse sakene er gjerne lengre saker, som portretter og omfattende reportasjer. Hun snakker blant annet med en gutt som åpner opp om sin historie med en rekke selvmordsforsøk, og om veien til å bli frisk og med et ønske om å ville leve. Kristines saker har hun funnet på ulike måter, flere gjennom dødsannonser og noen gjennom sosiale medier, noe jeg vil si mer om i kapittel 4.2.1. Siri har i likhet med Kristine skrevet flere lange og omfattende reportasjer om selvmord, med hovedsakelig pårørende og etterlatte. Siri forteller at hun oftest har funnet disse sakene på sosiale medier. Men at hun også har blitt kontaktet av pårørendeorganisasjonen LEVE (Landsforeningen for etterlatte ved selvmord), der de ønsket å formidle et budskap i avisa og hjalp til med å finne en kilde som kan intervjues. Lisa forteller om flere saker hun har skrevet i løpet av karrieren, deriblant om en kjent lokalpolitiker som åpnet seg om sin historie med psykisk sykdom og selvmordsforsøk, i kjølvannet av et annet selvmord som fikk mye omtale. Hege som har flest antall år erfaring av alle informantene har blant annet skrevet om organisasjonen LEVE da den var ganske nyoppstått i deres fylke. Hun har også skrevet flere reportasjer og portrettintervjuer med etterlatte, samt skrevet om en periode da det var flere selvmord med likhetstrekk i samme kommune. Line har som nevnt jobbet kortest tid som journalist og har skrevet én sak. Denne saken er det hun beskriver som XL-format, en lang tekst og med intervjuer som har gått over flere dager og etapper. Kildene og tilgangen til de etterlatte fikk hun da stemoren til den omkomne sendte en e-post til redaksjonen og ba om at de skulle skrive om denne hendelsen.

3.3.2 Motivasjon

Alle de syv journalistene hadde, og har, en motivasjon for hvorfor de ville bli journalister. Ingen beskrev dette som en tilfeldighet, at de bare havnet i journalistyrket, tvert imot uttalte alle at de har ønsket denne karrieren lenge. Slik Mathisen (2010) skriver byr ikke journalistfaget på to streker under svaret, og det gjør heller ikke arbeidshverdagen og motivasjonen for jobben. Likevel byr flere av journalistene på like svar og samme motivasjon for yrket. Det mest gjentakende svaret og et av de tydeligste funnet her er at alle ønsket journalistjobben fordi de selv mener de passer til det, og at de har personlighet og evne til å mestre det. Her nevnes det flere ganger egne personlighetstrekk de mener er en fordel:

«Jeg tror jeg er ganske god til å prate med folk, få de til å åpne seg» (Lisa, lokalavis, 30-40)

«Jeg tenker jo fordi jeg er forferdelig nysgjerrig» (Siri, lokalavis, 30-40)

«Også er jeg veldig sosial av meg, veldig glad i folk» (Kristine, regionavis, 20-30)

For de fleste er fokuset på at dette er en jobb de faktisk ville ha, og ikke minst passet til. De legger vekt på at de er sosiale utadvendte personer som har lyst til å snakke med mennesker og kunne stille spørsmål. Én informant mener blant annet at hun nettopp har denne evnen, å få folk til å åpne seg og føle seg komfortable i en samtale da de stiller spørsmål. Og at dette var en stor del av motivasjonen for å bli journalist. Det blir også nevnt personlighetstrekk som medmenneske eller følelsesmenneske, som en fordel til arbeidet som journalist, og noe som gjorde det til et lett valg. Oppsummert kan en si at de fleste informantene mener de passer inn i en slags mal for egenskaper journalister bør ha, spesielt tilknyttet personligheter. De skal være følsomme, sosiale, utadvendte, nysgjerrige og ikke minst empatiske, ifølge informantene. Ingen svarer at de ikke er særlig sosiale eller utadvendte, men legger heller vekt på hvor viktig det er for dem med sosial kontakt og menneskemøter.

Videre blir det også tatt opp motivasjonen for arbeidet en journalist gjør. I tillegg til å beskrive at de som personer passer til journalistjobben, forteller de også at de har motivasjon for oppgaven og oppdraget. To av journalistene har til felles at de hadde en stor interesse for sport som unge, og ville dermed jobbe som sportsjournalister da de begynte i jobb. I motsetning til Hovden (2009) sin undersøkelse om at sport ikke var populært blant journaliststudenter, var dette deres største motivasjon for å bli journalist på den tiden.

3.4 Analyse av data

Som jeg nevnte kort tidligere i dette kapitlet bruker jeg applied thematic analysis (ATA) som min metode for å kode og kategorisere dataene. Fordelen med denne metoden er at jeg kan finne temaer og konsepter med en fleksibel metode, der jeg i stor grad kan velge fremgangsmåte selv (Guest et al., 2014). Jeg skal kort gjennomgå prosessen med transkribering og behandling av data, etterfulgt av beskrivelser om kodingen og bruken av ATA som metode.

3.4.1 Transkribering

For å få med alt innhold og alle detaljer valgte jeg å gjøre lydopptak av intervjuene. Dette blir anbefalt å gjøre ved dybdeintervjuer slik at man kan være sikker på at alt kommer med, og at man kan fokusere på informanten og samtalen under intervjusituasjonen (Tjora, 2018). Da jeg hadde tid mellom intervjuene begynte jeg å transkribere med en gang, da det var ferskt og slik at jeg brukte tiden effektivt. Jeg forsøkte å transkribere så ordrett som mulig gjennom hele intervjuet, og anså alt i samtalen som relevant og en del av transkriberingen. Dermed kunne jeg heller luke ut hva som var interessant eller ikke relevant senere, enn å gå tilbake eller gå glipp av noe (Tjora, 2018). Transkriberingsarbeidet gikk fint, men det er en omfattende prosess som tar lang tid, spesielt med såpass lange intervjuer som det noen av mine var. Da alle seks intervjuene var ferdig transkribert, lagde jeg et enkelt sammendrag av hvert intervju som gjorde det lettere ved koding av analyse etterpå.

3.4.2 Koding og applied thematic analysis

Ved koding og analyse av data har jeg brukt en tematisk analysemetode som kalles applied thematic analysis (ATA), som vil si at jeg ser etter temaer og idéer samtidig som jeg gjennomgår og koder dataene (Guest et al., 2014). Målet med kodingen og analysen er å finne «temaer» og konsepter, altså en setning eller frase som identifiserer hva dataen handler om eller betyr: «Du vet at du har funnet et konsept når du kan svare på spørsmålet 'Hva er dette uttrykket et eksempel på?'» (Ryan & Bernard, 2003 i Guest et al., 2014, s. 22). Derfor så jeg etter akkurat dette, konsepter og ting som forklarer eller er et eksempel på noe. Kodegruppene jeg fant frem til dannet et utgangspunkt for hvilke temaer og konsepter som er i analysen til slutt (Tjora, 2018). Ved bruk av ATA er det også opp til forskeren hvilket verktøy en vil bruke for å kode data. Etersom jeg aldri har prøvd eller brukt program for koding tidligere, bestemte jeg meg for å gjøre det manuelt. Dermed brukte jeg markeringsverktøy og kommentarfunksjonen i Microsoft Word, slik jeg har gjort i tidligere oppgaver og er kjent med. Gjennom koding kan en finne temaer som er gode å ha til

struktur av analysen . Ettersom jeg startet prosjektet uten klare teorier eller rammer, men så etter dette i dataene, fant jeg frem til nåværende problemstilling mens jeg analyserte. Gjennom analysen kunne jeg se informantenes beskrivelser av egne roller og oppgaver i sammenheng med hvorfor de har skrevet om selvmord, som ga meg en idé om at dette er interessante funn jeg vil fokusere på i prosjektet.

3.5 Etske hensyn

Når en gjennomfører et forskningsprosjekt er det viktig å gjennomføre prosjektet på en etisk og troverdig måte, og en skal følge forskningens retningslinjer. Før hele prosjektet startet søkte jeg om godkjenning til datainnsamling hos Norsk senter for forskningsdata (NSD). Der oppga jeg informasjon om prosjektet og hensikten med undersøkelsen, i tillegg til å sende inn samtykkeskjema og intervjuguide. Etter hvert som dette ble godkjent kunne jeg begynne å kontakte informanter og sette intervjuavtaler. I alle e-postene med intervjuforespørselen introduserte jeg meg selv, beskrev prosjektet, spurte om avtale og ikke minst la til samtykkeskjema. I samtykkeskjemaet oppga jeg utdypende informasjon om prosjektet og hvem som er ansvarlig. Her skrev jeg også at alle deltakere vil være anonyme, og ingen navn eller personlige detaljer vil komme frem i oppgaven. I dette prosjektet anså jeg det som uproblematisk å anonymisere informantene, det vil ikke fjerne noen viktige eller sentrale aspekter for svarene og funnene. Anonymiseringen var også med å skape tillit mellom informantene og meg som forsker (Tjora, 2018). Det bidrar også til å ivareta informantens hensyn, men ikke minst hensynet til de det blir snakket om i intervjuene. Ettersom informantene diskuterer et ganske sensitivt tema, og trekker frem flere personlige meninger og erfaringer, anså jeg det som helt riktig å anonymisere informantene. Jeg har også valgt å anonymisere arbeidsgiveren deres, altså avisa de jobber i. Flere av avisene er små og har få ansatte i redaksjonen som kan gjøre det mulig for eksempelvis kollegaer å gjenkjenne de ulike informantene. Til tross for at alle informantene er godt vant med sitatsjekker fra jobben deres, fikk de ikke sitatsjekk på intervjuene fordi det ikke er vanlig i samfunnsforskning (Tjora, 2018), uansett var det ingen som uttrykte ønske eller behov for det. Videre i informasjonsskrivet informerte jeg om databehandling og lagring. For å ivareta informantens personvern slettes intervjuer og tilknyttet data ved prosjektslutt.

3.6 Oppgavens begrensninger

I et forskningsprosjekt eller masteroppgave er det naturlig at oppgaven har noen begrensninger. Eksempelvis har jeg et lite utvalg med informanter, som gjør at variasjonen og mangfoldet av refleksjoner muligens er noe mer begrenset. Likevel argumenterer jeg for at det på sin side ikke er en utfordring, ettersom det var denne gruppen jeg ville snakke med. Masteroppgaver har sine begrensninger med tanke på ressurser og tid. Selv om det er et ganske stort forskningsprosjekt, er det ikke uendelig med tid, og jeg måtte eksempelvis avslutte datainnsamling litt tidligere enn ønsket på grunn av tiden. Slik som jeg argumenterer for i begynnelsen av dette kapittelet er dybdeintervjuer den beste metoden for min undersøkelse, men slike intervjuer har likevel sin begrensning. Informantene fikk kun én samtale, uten noen forberedelser eller oppfølging. Dermed kan eventuelle tanker som dukker opp etter samtalen ikke inkluderes. Ingen fikk noen spørsmål på forhånd, ettersom det kan skape svar som er nøye gjennomtenkt og vurdert, som kanskje ikke speiler deres reelle mening. Men slike intervjuer vil kun gi umiddelbare tanker og uttalelser, da det ikke er en samtale som går over veldig lang tid, det er rett og slett ikke tid eller kapasitet til ekstra tenketid eller oppfølging i etterkant. Intervjuene mine gir meg ikke innsikt i det faktiske praktiske arbeidet og avgjørelsene som blir tatt underveis, noe som kunne vært gjennomført med et observasjonsstudie. I sammenheng med journalistiske roller og praksis kan jeg ikke si noe om informantens praksis utover det de har fortalt under intervjuene, ettersom jeg ikke gjør en innholdsanalyse. Istedenfor får jeg beskrivelser og refleksjoner tilknyttet erfaring og opplevelser de har med praksiser og arbeid, som i mitt tilfelle ga interessante og gode refleksjoner som passet godt til oppgavens fokus og omfang.

4 ANALYSE

I denne delen skal jeg gå gjennom funnene mine og sammenhengen med tidligere forskning og teori. Første del vil være en kort gjennomgang av hvordan journalistene har jobbet med å få tak i en kilde i forbindelse med en sak om selvmord, videre vil jeg også vise funn om hvordan journalistene skriver om temaet, hva de inkluderer og hva de unngår. I 4.3 og 4.4 vil jeg ta for meg rollene som har kommet tydelig frem i mine funn, nemlig vaktbikkje og formidler. Her skal jeg se på sammenhengen mellom deres opplevelse og identifikasjon av roller, og ikke minst hvordan det begrunner omtale av selvmord.

Finne en idé og case

Hvordan finner man en god sak om et så sårbart tema som selvmord? Hvor og hvordan får man tak i noen som vil snakke med pressen om det? Dette er spørsmål og refleksjoner jeg tar for meg i første del. Det er noe variasjon blant informantene om hvordan de har funnet sakene, og hvordan de har funnet de utvalgte kildene sine. Flesteparten av informantene har funnet kilden, eller «casen» som de kaller det selv, i sosiale medier. Journalister har gjerne et stort nettverk, kanskje spesielt i lokalaviser, som også er på nett. Alle informantene er veldig tydelige på at de uansett ikke intervjuer personer de kjenner, men at de bruker nettverket og bekjente for å komme i kontakt med andre personer. De forteller selv at de hele tiden følger med på sosiale medier for å plukke opp en sak eller en hendelse der. Flere av journalistene bruker eksempler fra saker de har funnet på sosiale medier, fra Facebook, Instagram og Twitter. En av Kristine sine caser fant hun via Twitter, der en ung gutt hadde tvitret at han var 100 dager uten selvmordsforsøk. I forbindelse med prosjektet hun jobbet med om psykisk helse, var dette en sak hun bestemte seg raskt for å ta tak i. Hun har også funnet andre personer og caser via dødsannonser i aviser. For å skille dødsårsakene beskriver Kristine at hun og redaksjonen sjekket alder på avdøde, samt beskrivelsen i annonsen. Eksempelvis om det stod «valgte å forlate oss» eller noe tilsvarende. Kristine har også fått henvendelser fra venner og kjente om at hun skal skrive om dem i en sak, men hun gir de som regel videre til noen andre i redaksjonen. Kristine forteller at hennes tidligere sjef i en annen jobb kontaktet henne nylig angående en sak om han selv: «Jeg tenkte at dette hadde latt seg gjennomføre, det er jo kjempeforskjell på en som var gamle sjefen, og bestevenninna mi. [...] Det er jo en profesjonell setting å bli intervjuet og intervjuer noen» (Kristine). Hun så for seg at det kunne fungere ettersom deres bekjentskap var profesjonelt, men likevel ble saken gitt til noen andre i redaksjonen. Siri har funnet flere saker og caser fra nett, og beskriver sosiale medier som en av hennes hovedkilder for idéer.

Jeg jobber veldig mye med sosiale medier. Jeg finner 80 prosent av mine saker der [...] Og primært gjennom Insta og Facebook. Det har jeg gjort kjempelenge, så jeg har ganske stor rekkevidde. [...] så den ene jeg snappa opp, ei som mista tvillingsøstera si, hun fant jeg på Instagram. (Siri).

Siri påpeker at nettverket hun har i sosiale medier nødvendigvis ikke kommer av personer hun kjenner, altså at hun bruker venner og bekjente som informanter. Men at hun derimot har utvidet rekkevidden ved å gå flere ledd utover bekjente, samt at hun følger med på personer som engasjerer seg i avisa sine sosiale mediekanaler. Lisa og Aksel forteller at de og redaksjonen tidligere har funnet saker i sosiale medier, eller via blogger og innsamlingsaksjoner på nett. De to andre informantene har selv blitt kontaktet av pårørende eller fra organisasjoner for etterlatte. Enten i forbindelse med et arrangement i regi av en pårørendeorganisasjon der de ønsker oppmerksomhet fra pressen, eller at de har en historie eller et budskap de ønsker å formidle. Redaksjonen til Line ble kontaktet av stemoren til en gutt som hadde tatt livet sitt noen dager tidligere. Hun ønsket at avisa skulle rette et kritisk søkelys mot kommunens tilbud og behandling for psykiske utfordringer. Ledelsen og redaksjonen ble enige om at Line skulle ta denne saken alene.

Blant informantene var det flere ulike måter kontakten ble opprettet mellom dem og kildene. Som sagt ble noen av informantene kontaktet direkte eller til redaksjonen via e-post, som gjorde det helt naturlig å svare dem på samme sted.

Da sendte jeg en mail tilbake og sa «Hei jeg er *****, og dette vil jeg gjerne skrive om, kan vi ta en prat, når passer det». For det her var veldig tett etter dødsfallet, det var bare et par-tre dager etter at han tok selvmord, så det var veldig veldig tett. Jeg var litt redd for å ringe og bare «vi vil skrive sak om dette», jeg ville være veldig varsom. Så jeg skrev en mail så hun kunne svare på den når hun ville. Og da var hun veldig positiv til det, så da ringte jeg henne etter det igjen, noen dager etter eller to. (Line).

Det Line forteller her, om varsomheten rundt en telefonsamtale er det flere av informantene som kjenner seg igjen i. Siri forteller at hun unngår å ringe den første gangen. Hun har funnet saker i sosiale medier, og føler seg tryggest på å kontakte kildene gjennom en melding i appen. «Jeg tar alltid kontakt på PM, altså Facebook eller Insta. Aldri ringe først, og hvert fall ikke på sånne type saker.» forteller Siri. På spørsmål om hvorfor de sender en melding og ikke vil ringe, svarer flere at de vil la kildene få god tid til å svare. Kristine utdyper svaret og forteller at hun ikke vil at kilden

skal føle seg presset til å svare umiddelbart under en telefonsamtale. Da hun formulerer meldingene tenker hun nøye gjennom hva hun skal skrive, og at hun skal la dem få valget om de vil svare eller ikke. «Vi var veldig opptatt av at vi skrev i tekstmeldinga til dem 'ikke føl deg forplikta til å svare på denne meldinga hvis du ikke har lyst, men hvis du gjør det så gjør det når du føler det passer for deg'.» (Kristine). Her viser informantene at de setter seg inn i kilden sin situasjon, viser empati og tenker på hvordan deres intervjuforespørsler kan oppleves for dem som blir kontaktet. Kristine legger til at de som journalister ikke kan vite noe om kildene sitt forhold til hendelsen, hvor de er i livet og hvordan de vil takle en intervjuforespørsel fra lokalavisa. Derfor velger hun å være på den sikre siden ved å sende en melding, uten noen forventninger om å få et svar. På en annen side er det flere av informantene som ikke har denne refleksjonen, men likevel har satt seg inn i måten de skal ta kontakt på. Aksel, som har funnet kilden og saken via en Facebook-post i forbindelse med markeringsdagen for selvmordsforebygging, nølte ikke med formen for kontakt fordi han så for seg at kilden hadde bearbeidet hendelsen ettersom dette var flere år senere. I tillegg til at Facebook-posten tilsa at kilden uansett var åpen med situasjonen, og at det ikke var et tema han holdt hemmelig. Siri diskuterer flere ulike saker under vår samtale, hun har funnet dem i ulike kanaler selv eller har blitt kontaktet direkte av kilden. I motsetning til de andre informantene mener Lisa det er en fordel med en telefonsamtale som den første kontakten.

Det å ringe er nok det beste [...] for da får du liksom en bedre kommunikasjon da, virker kanskje noen ganger litt mekanisk hvis man skal ta det på SMS eller Messenger. Man kan på en måte fortelle litt hva man har tenkt. Og åpne for litt oppfølgings spørsmål, og få på plass kommunikasjonen. (Lisa).

Lisa mener altså at en telefonsamtale kan få frem flere detaljer og en klarere samtale mellom henne og kilden. Intervjuforspørsel på melding ser hun på som en ulempe, fordi det begrenser kommunikasjonen med hensyn til følelser og kroppsspråk. Når det kommer til lokale bånd mener Lisa det er umulig å unngå forbindelser eller relasjoner fullstendig siden det er et lokalt miljø. Lisa forteller at en av sakene hun har jobbet med om selvmord dreide seg om en tidligere kollega. Ettersom den avdøde hadde jobbet i avisa, hadde omtrent alle i redaksjonen et bekjentskap til henne. Derfor ble det vanskelig å gi oppgaven videre til noen uten kjennskap til henne, slik som Kristine og hennes redaksjon gjorde.

Hege på sin side legger vekt på erfaring og kompetanse når hun reflekterer over kontakten med kildene. Den første samtalen gjorde hun over telefon, og uttrykte at hun ikke synes det var vanskelig eller utfordrende. «Men det er noen fordeler å bli gammel og erfaren, det er vel en av mine egenskaper og styrker, jeg opplever fort at jeg får et tillitsforhold til dem jeg intervjuer og snakker med» (Hege). Dette er et interessant funn tilknyttet journalistenes empati og praksis. Det er tydelig at alle informantene tenker på dette og ønsker å ta empatiske valg, enten det er over meldinger eller en telefonsamtale. Svarene deres, og argumentene for det ene eller det andre, viser at de i stor grad tenker på kildene og intervjuobjektene først uansett. Det viktigste for dem er å ivareta hensynet til kilden, uansett hvilken måte de tar kontakt.

Selv om alle de fem informantene er enige om at de ikke vil eller bør intervju nære venner som hovedregel, mener flere det også finnes unntak når det for eksempel gjelder sensitive temaer. Aksel beskriver at de vurderer deres lokale situasjon litt annerledes, slik Mathisen og Morlandstø (2019) omtaler som et tilfelle i de fleste lokalaviser. «Det er jo litt sånn i en lokalavis, i en by som ikke er større enn [dette], så må man skille mellom graden av venner. Hva er omgangsvener? Hvem kan du kalle en venn selv om du ikke omgås sosialt?» (Aksel). Aksel avslutter med å si at saker som skal være kritiske og som kan være konfliktfylte ikke gjelder unntaket med at kilde og journalist kan ha en relasjon. Han er derimot enig med det Lisa sier: «[...] at hvis de har en erfaring med deg som en trygg og god journalist så tenker jeg, i de sakene [om selvmord] er det ikke det viktigste at man overhodet ikke skal kjenne hverandre» (Lisa). Ved saker om sensitive temaer kan en relasjon eller en tilknytning gi rom for trygghet, og gi avisa en unik mulighet til å få tilgang og innsikt, mener både Aksel og Lisa.

Romantisering og beskrivelser

De fleste informantene beskriver hovedsakelig reportasjer til undersøkelsen min, og det er hovedsakelig store og lange formater de har jobbet med i forbindelse med selvmord. En informant sier at sakene som regel i et feature-format, de defineres som saker som ikke er dagsaktuelle, men er i større grad personlig formet og bruker ulike kreative virkemidler, slike som nevnt av informant., men er i større grad personlig formet og bruker ulike kreative virkemidler (Snl, 2023). Her er det rom for skildringer, observasjoner og et fargerikt språk fra journalistene, som er med på å fange leseren. I feature-reportasjer om veldig sensitive temaer bør en likevel trå varsomt med beskrivelsene sine og valgene en tar, ifølge informantene. Som jeg har skrevet om i kapittel 1 og 2 kan detaljer og overdrevne beskrivelser romantisere hendelsen. Line er spesielt opptatt av hvordan hun presenterer en sak og hva den skal inneholde av detaljer. Hun ønsker å skrive saker

som er engasjerende og rørende, og som ikke fremstår som en enkel nyhetssak, men har likevel en mening om hvor grensen går for kreativiteten.

[...] vi skal ikke dramatisere dramatiske hendelser. Jeg er jo vant til å skrive reportasjer og få folk til å lese videre, og skildrer og beskriver på en måte som skaper en dramatik. Men i saker om selvmord trenger du ikke hjelpe leseren til å forstå at det er dramatik. [...] man kan tenke at jeg prøver å lage underholdning av en dramatisk opplevelse, det vil jeg ikke (Line).

I likhet med Line sine beskrivelser mener Siri at en skal være forsiktig med språket og beskrivelser en gjerne hadde tatt med i saker som handler om andre temaer. Siri sammenlikner med en sak i liknende sjanger om eksempelvis kreft, da det muligens hadde vært naturlig å gå i detaljer på sykdomsforløpet, historien og utviklingen. Dette hadde derimot ikke vært like naturlig eller riktig i en sak om selvmord og psykisk helse, mener hun. Spesielt med tanke på at en aldri får vite nøyaktig hvorfor noen velger å ta livet sitt. Hun legger til at pårørende og etterlatte hun snakker med gjerne gir beskrivelser hun ikke regner som riktig å inkludere.

Veldig sjeldent at de har gått inn i hva de sliter med psykisk, men at de sliter. Og da har de flere ganger [...] snakka om at de lever liksom i lyset og i mørket. Og nå har liksom mørket tatt over, det er litt sånn de snakker om det på andre måter, med metaforer (Siri, lokalavis, 40-50).

Line er også inne på språk, og beskrivelser av psykisk sykdom med bilder og metaforer. Hun vil heller ikke inkludere detaljer og beskrivelser som ikke er presise eller håndfaste, og unngår abstrakte fremstillinger.

Jeg prøver å ta det veldig presist og være veldig presis da [...] Det er jo veldig mye med språket som kan gjøre at man overdramatiserer, bare med de korte setningene «det var mørkt» eller «hun gråt», man kan jo lage dramatik, men det gjør jeg ikke i sånne saker. Det kan jeg finne på å gjøre i andre saker som ikke er like alvorlige, der man trenger litt ekstra piff for å få en sak til å gå bra (Line, lokalavis, 20-30).

Under samtale om romantisering og dramatisering av selvmordsomtale er det ingen andre informanter som tar opp det samme som Siri og Line. De ser først og fremst for seg omfanget og mengden av saker som romantisering. Flere nevner blant annet Ari Behns dødsfall i 2019, som ble en stor nyhet, med daglige forsideoppslag og overskrifter i omtrent alle norske medier. Behns familie valgte å være åpne med offentligheten og pressen om at han hadde tatt livet sitt, men flere

fagpersoner uttrykte skepsis til medietrykket som fulgte hendelsen (Aftenposten, 2020). Hege synes omtalen og det massive trykket med saker og innhold om Ari Behn ble for mye.

4.1 Vaktbikkje for et lokalsamfunn

Flere av journalistene gir tydelige beskrivelser av sin identitet og rolle, som ligger tett mot flere anerkjente idealer og roller innen journalistikk. En av de mest fremtredende rollene i mine funn er vaktbikkje, som representeres av én informant. Rollen som har gitt pressen tilnavnet «den fjerde statsmakt», der journalister skal være kritiske, overvåkende og utfordrende overfor de med makt i samfunnet (Hanitzsch & Vos, 2018). Line identifiserer seg sterkt til vaktbikkjerollen, og er den informanten som har størst tilknytning til noen som helst rolle eller ideal. For henne er oppdraget godt beskrevet i Vær Varsom-plakaten, som står i stil med idealet hun identifiserer seg med.

At vi er en vaktbikkje for samfunnet vårt. Vi er ikke politi, men vi er politi, straffen vår er å opplyse folk rett og slett. [...] Min jobb er å dykke dypere, og irritere kommunen, søke innsyn. Passe på at alle de som har makt, rektorene, de som jobber i kommunen, at de gjør som de skal, det er min jobb da! (Line).

Videre understreker hun viktigheten av at hun som journalist, og en del av en lokalavis, ettergår eksempelvis kommunen og lokale helsetilbud, fordi om ikke de gjør det, vil ingen gjøre det. Når det kommer til selvmord, forsvarer Line omtale i tråd med en kritisk og undersøkende rolle. «Tenk om 650 personer hadde dødd i trafikkuulykker, da hadde vi sett mye om veiene og åssen de er laget, om trafikkreglene fungerer, eller om noe må endres» sier Line. Hun reflekterer over det kritiske samfunnsoppdraget, og sammenlikner selvmord med trafiksikkerhet som hun mener blir ettergått og undersøkt dersom noen dør i trafikken, i motsetning til selvmord. For Line er det viktig å skrive om selvmord i lokalavisa fordi det er et samfunnsproblem, og en lokal utfordring for blant annet de som skal tilby hjelp og behandling. «Når vi da vet at vi har et problem med selvmord, så er informasjonsformidlingen at 'vi har et problem'. Og når problemet ligger hos det offentlige, så må det informeres om», sier Line. Selv om Line er den eneste som faktisk omtaler seg selv som vaktbikkje, og beskriver rollen sin bevisst etter dette idealet, beskriver flere av de andre informantene roller som har fellestrekk til vaktbikkje. Siri nevner blant annet at hun vil rette kritikk eller stille spørsmål til dem med makt og ansvar som en del av sitt oppdrag. Ifølge Hanitzsch og Vos (2018) sin struktur er dette helt sentralt for de kritisk-overvåkende rollene, der vaktbikkje inngår. De skal rette kritikk og ettergå politiske ledere eller bedriftsledere for å tilrettelegge for et

kritisk tenkende samfunn. Kristine nevner det siste i beskrivelsen av journalistrollen sin, nemlig å få leserne til å tenke og reflektere selvstendig, dette anser hun som nødvendig i et lokalsamfunn.

Når det kommer til informantenes begrunnelser og forsvar for selvmordsomtale er en kritisk-observatørens rolle et fellestrekk for alle seks. De vektlegger selvmord som et folkehelseproblem og et samfunnsproblem som dermed går under det allmenne informasjonsbehovet Vær Varsom-plakaten beskriver. Alle informantene er i veldig stor grad enige i at pressen skal omtale selvmord, med fokus på samfunnsproblemet og at det skal rettes et kritisk søkelys mot de som skal håndtere problemet. Flere av informantene tar også opp sammenligningen til andre ulykker eller dødsfall avisa vanligvis skriver om, slik som Line. Aksel nevner blant annet at han har skrevet om sykdommer som Parkinsons og kreft som ofte har handlet om døden, og mener derfor at de skal skrive om død av selvmord på lik linje. Men Aksel vektlegger at det skal være innenfor de etiske retningslinjene med hensyn til smitteeffekt. I likhet med amerikanske journalister fra flere undersøkelser opplever mine informanter at selvmord får spesialbehandling i pressen og i redaksjonene. Både mine og Beam et al. (2018) sine informanter stiller spørsmålsteget ved denne forskjellsbehandlingen, og Beam et al. sine journalister uttrykker at dette fører til usikkerhet og uklare etiske retningslinjer (2018).

4.2 Folkets formidler

Den rollen de fleste av mine informanter identifiserer seg med er formidlerrollen, kjent som disseminator på engelsk. Denne rollen hører til Hanitzsch og Vos (2018) sin struktur som jeg kaller informativ-instruktiv, som kjennetegnes av fokuset på lesere og publikum som selvstendige individer. Der publikum er avhengig av kunnskap og informasjon for å bidra i demokratiet og fellesskapet (Hanitzsch og Vos, 2018). Strukturen inkluderer tre roller; kurator, historieforteller og formidler, der formidlerrollen beskrives som en nøytral informasjonsformidler, som i stor grad vil reflektere og speile samfunnet akkurat slik det er (Hanitzsch & Vos, 2018). Line, som har en sterk identifikasjon med vaktbikkjerollen, beskriver ikke kjennetegn ved formidlerrollen slik de fem andre informantene gjør. Et tydelig funn blant de fem andre journalistene er fokuset de har på lokalbefolkningen og det lokale miljøet rundt lokalavisa, noe som plasserer dem godt inn i den informative-instruktive strukturen. Kristine omtaler seg og sin rolle som en «informasjonskilde for publikum». Hun skriver mye nyheter daglig, spesielt om samferdsel, og vil være en troverdig kilde for innbyggerne med oppdatert og korrekt informasjon. I den informative-instruktive strukturen

finner vi også kuratorrollen, som beskriver godt det Kristine forteller om sin rolle. Hanitzsch og Vos presenterer kurator som en journalist som organiserer, kontekstualiserer og deler den mest relevante informasjonen tilknyttet et tema, i en tid der informasjon er tilgjengelig overalt og innholdet kan være sprikende (2018). Selv om Kristine kan beskrives som en kurator, er hun i stor grad en formidler i tillegg. Den tydelige oppmerksomheten på publikum, leserne og lokalsamfunnet er tydelige kjennetegn ved en formidler (Hanitzsch & Vos, 2018). Kristine ønsker å være en journalist befolkningen kan få nyttig og korrekt informasjon fra, hun tenker i stor grad på deres behov og ønsker når hun jobber, forteller hun. I likhet med Kristine, og en typisk formidler eller kurator, ønsker Siri også å opplyse befolkningen og gi dem nye perspektiver eller kunnskap. Aksel mener det er ekstra viktig å tenke på befolkningen når man jobber i en lokalavis: «[...] først og fremst skal man være opptatt av lokalsamfunnet. Du skal bry deg om lokalsamfunnet og du skal være interessert i å følge med i lokalsamfunnet.» Aksel sier videre at han vil skrive om deres lokalsamfunn på godt og vondt, og at innholdet han produserer skal representere befolkningen så godt som mulig. I sammenheng med det lokale perspektivet, kan rollene adversary og advocate fra den radikale talsmann-strukturen trekkes inn i Aksel sin rolle (Hanitzsch & Vos, 2018). Selv om både Aksel, Siri, Kristine, Lisa og Hege har tydelige fellestrekk til formidlerrollen, har noen informanter individuelle særpreg som kan identifiseres i andre roller. Adversary og advocate kjennetegnes ved at journalisten er nærmere befolkningen, og har en mer deltakende rolle (Hanitzsch & Vos, 2018). Ifølge Hanitzsch og Vos vil disse rollene gi folket en stemme i nyhetene og i media, samt være en representant for underrepresenterte grupper i samfunnet, og et talerør for folket (2018). Når Aksel beskriver sitt engasjement og ønske om å virkelig bidra i lokalsamfunnet, er det tydelige trekk til rollene adversary og advocate. Lisa anser det også som veldig viktig for dem som lokalavis å faktisk tilhøre lokalbefolkningen:

At det er mennesker som deg og meg som blir skrevet om, det tror jeg er veldig viktig. At vi ikke har en sånn «ovenfra og ned»-holdning som avis, og som mediehus, det har vi jobba litt med da, at vi skal speile befolkninga (Lisa).

Med denne beskrivelsen er muligens Lisa den informantene med størst tilhørighet til adversary- og advocate-rollene. For å unngå en «ovenfra og ned»-holdning vil Lisa gi rom for nye stemmer og nye historier i avisa, som angår mennesker i deres lokalsamfunn. Samtidig bruker hun begrepet «speile» som er et av hovedtrekkene for formidlerrollen, dermed er Lisa sine roller ganske delte, og sprer seg utover flere av Hanitzsch og Vos sine strukturerte roller. I likhet med flere av informantene vil Lisa påpeke at hun ønsker en velsignelse fra etterlatte og pårørende for å skrive

om noen sitt selvmord, og vil ikke gjøre dette uten at de er involvert, uansett hva budskapet i saken gjelder. Hege er den eneste som ikke gir en tydelig rolle ut ifra refleksjonene over oppdraget og oppgavene sine. I motsetning til de andre informantene er hun ikke like klar eller bestemt i uttalelsene sine tilknyttet roller, oppdrag og hvem hun er eller vil være for lokalavisa. Likevel kommer det frem fra helheten av intervjuet at Hege er en formidler, men ikke minst en storyteller. Ifølge Hanitzsch og Vos er storyteller en forteller (narrator) som setter verden i perspektiv med forklaringer og kontekst, i tillegg til plasserer rollen dagens nyheter inn i større fortellinger som ofte strekker seg over tid (2018). Hege motiveres av å fortelle om folk og deres historier: «Det er jo det å få frem historiene, hverdagshistoriene synes jeg er viktig å få frem. [...] Det er menneskemøtene som er min drivkraft da, og historiene deres.» Hege beskriver her at hun vil være en historieforteller, som faller naturlig sammen med rollen som storyteller.

Informantene begrunner hvorfor de støtter selvmordsomtale i norske medier og hvorfor de selv har gjort det, i disse refleksjonene kommer de informative-instruktive rollene kommer tydelig frem. Siri beskriver sin rolle slik: «[...] vi skal prøve å reflektere det samfunnet vi er en del av. [...] Bli litt klokere, at vi kan belyse og gjøre folk litt smartere. Fortelle noe på godt og vondt om stedet der folk bor.» Siri sitt fokus på å skrive om samfunnet hun og avisa er en del av samsvarer med beskrivelsen av formidlerrollen, som skal skrive om samfunnet slik det er, på godt og vondt (Hanitzsch & Vos, 2018). Akkurat dette anser også Lisa som svært verdifullt da hun beskriver sitt oppdrag tilknyttet selvmordsomtale i lokalavisa: «Det å speile virkeligheten sånn den er her i [kommunen] da. [...] Vi kan i mye større grad virke lokalt, med lokale tiltak.» I likhet med Hanitzsch og Vos (2018), bruker både Siri og Lisa en beskrivelse om å speile eller reflektere samfunnet akkurat slik det er. De vil skrive om selvmord fordi det er en reell situasjon Norge og lokalsamfunn står i, at alt for mange ikke ønsker å leve. Dermed mener de det ville vært helt feil og unaturlig for dem å ikke skrive om selvmord. Det er noe som faktisk skjer i deres lokalsamfunn, som de har en plikt til å representere, beskriver de selv. Yaqub et al. (2020) finner de samme tendensene blant sine journalister når det kommer til selvmordsomtale. «We report the world as it is, not as we want it to be» (Yaqub et al., 2020, s. 1295) er en uttalelse fra en journalist i undersøkelsen deres, som er ganske nøyaktig det samme som Lisa og Siri uttrykker i min undersøkelse.

Som storyteller vil Hege fortelle om historiene og livene i lokalbefolkningen. I likhet med Siri og Lisa som vil fortelle om samfunnet slik det faktisk er, ønsker Hege akkurat det samme, gjennom menneskemøter. Ved selvmordsomtale forklarer Hege at historiene hun skriver, og de erfaringene menneskene hun skriver om har, muligens er med på å gjøre selvmord til et mindre tabu tema i

samfunnet. Gjennom menneskers historier og erfaringer vil Hege være med på å skape åpenhet, forteller hun. Aksel vektlegger også åpenhet og ufarliggjøring av selvmord som samtaleemne i befolkningen da han snakker om hvorfor han vil skrive om selvmord. Han sier at: «Åpenhet er lurt, og så er det en sjanse for at vi hjelper noen som har det vanskelig.» Aksel støtter omtale av selvmord med hensyn til at det skal få oppmerksomhet i lokalsamfunnet, som kan føre til at det er noe folk snakker mer om. Som potensielt kan føre til at folk prater mer sammen og åpner seg opp, legger han til.

4.3 Skillet mellom roller og praksis

Det kan være lettere sagt enn gjort å utføre den rollen du mener du tilhører eller identifiserer deg med uansett hva slags jobb du har. Slik jeg presenterte i kapittel 2.2 er det en rekke faktorer som spiller inn på hvorfor det kan være utfordrende for journalister å faktisk utføre et journalistisk ideal (Tandoc et al., 2013; Mellado & Van Dalen, 2014). Når det gjelder skillet mellom rolleforståelse og praksis blant mine informanter kan en knytte begrunnelsene deres for omtale av selvmord som en beskrivelse av praksisen. Selv om Lisa i stor grad identifiserer seg med en annen rolle enn vaktbikkje, er hun tydelig på at hun aldri vil omtale selvmord i lokalavisa uten en større sammenheng som gjelder samfunnet og fellesskapet: «[...] jeg vil sette det inn i en større sammenheng. Da synes jeg at saker om selvmord blir bedre. Det tar det oss i en retning, da er det en mening med det» (Lisa). Det Lisa beskriver til min oppgave kommer til syne i andre undersøkelser om bakgrunn for selvmordsomtale. Journalister i USA forklarer at de vil bruke et ansikt og en person sin historie som et bilde på et større problem, og setter individuelle historier som en ramme for et samfunnsproblem (Beam et al., 2018). Rollen som vaktbikkje har ifølge en rekke undersøkelser det største skillet mellom rolleforståelse og praksis, altså at den kan være vanskelig å faktisk utføre (Mellado & Van Dalen, 2014). Mange journalister identifiserer seg med denne rollen, men den kan være utfordrende å gjennomføre i praksis og vanskelig å etterstrebe (Mellado & Van Dalen, 2014). Dersom Lisa eller Line faktisk gjør det de beskriver, at de skriver som selvmord i en større sammenheng som retter et kritisk blikk på kommune, sykehus eller lignende instanser og ansvarlige, kan de tette skillet mellom egen identitet og praksis ganske godt. Den eneste saken Line har skrevet om selvmord ble laget på bakgrunn av kritikk mot helsevesenet og tilbudet i kommunen. Dermed er det forståelig at Line anser seg som kritisk og overvåkende, også når det gjelder selvmordsomtale.

En sentral påvirkning på journalistenes praksis er de etiske retningslinjene i Vær Varsom-plakaten. Selv om informantene mine gjerne vil skrive om selvmord, fortelle historier eller dekke akutte situasjoner, minner VVP dem på at det ikke alltid er gjennomførbart. Noen journalister, både fra min undersøkelse og Presseforbundets undersøkelse, mener rett og slett at Vær Varsom-plakaten hindrer dem i å utføre samfunnsoppdraget. I Presseforbundets undersøkelse er det et flertall, blant de 1600 journalistene som deltok, som ønsker endring av Vær Varsom-plakatens punkt 4.9 (Idås, 2023). Begrunnelsen fra journalistene som ønsker endringer er at den er uklar, forvirrende og skaper usikkerhet. En informant i undersøkelsen deres uttaler at punktet oppleves som en enkel utvei for en journalist å slippe å snakke om noe som er vanskelig (Idås, 2023). Dersom journalister i Norge unngår å skrive om selvmord på grunn av VVP 4.9 er det åpenbart en hindring for at journalister skal utføre rollen sin og gjennomføre samfunnsoppdraget. Blant mine informanter er meningene delte, men det er likevel flere som er kritiske til dagens punkt. I dag er formuleringen i Vær Varsom-plakaten om selvmordsomtale slik:

Vær varsom ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk. Unngå omtale som ikke er nødvendig for å oppfylle allmenne informasjonsbehov. Unngå beskrivelse av metode eller andre forhold som kan bidra til å utløse flere selvmordshandlinger (Norsk Presseforbund, 2021).

Line er den som ytrer mest kritikk og usikkerhet til punkt 4.9 blant mine informanter, og hun er glad for at den er under revidering. Hun sier: «Jeg synes den kan revideres på den måten at man skal være varsom, men man *skal* skrive om det. Det at det står 'vær varsom' kan jo bety 'ikke gjør det' liksom, men det synes jeg man skal gjøre.» Siden Line anser seg som en kritisk og overvåkende vaktbikkje, forteller hun at hennes journalistikk ikke skal begrenses av VVP, noe hun heller ikke har blitt, ifølge hennes beskrivelser. Men hun ser for seg at andre kan bli påvirket og begrenset av punktet, legger hun til. Kristine opplevde at selvmord var et ikke-tema i deres avis: «Helt i starten av prosjektet og så var det litt sånn 'vi pleier jo ikke skrive om selvmord'. Ikke fra sjefene egentlig, men det var litt lingoen her.» Hun mener det samme som Line, at man ikke skal unngå å skrive om selvmord, og at VVP ikke bør stå i veien for det. Verken Kristine eller Line forteller at de selv blir påvirket av VVP nå i dag, men slik Kristine har fortalt virker det som hun har blitt påvirket tidligere, med kollegaer som ekstra påvirkning. Bakgrunnen både Line og Kristine har gitt tilknyttet selvmordsomtale, samt arbeidsprosessen, gir de ingen tegn til å ha blitt påvirket i det praktiske arbeidet. Altså deres egne refleksjoner og gjenfortellinger om sakene ligger veldig tett til egen rolleforståelse, spesielt for Line. Hun anser seg som en kritisk og overvåkende

journalist, og har stor grad fått gjennomført denne rollen ut ifra det hun forteller om saken som skulle rette et kritisk blikk mot helsetjenesten i kommunen.

Siri, Lisa, Aksel og Hege har ikke noen særlige refleksjoner tilknyttet VVP 4.9, og de har heller ikke fått med seg at den muligens skal endres. Fellestrekkene fra deres svar er at de synes det er et fornuftig punkt som fungerer som en påminnelse om at selvmord er et sårbart tema. Aksel sier at han: «synes det er fint å ha et punkt om det. Det er en rettesnor for oss, og det minner oss på at dette er et sensitivt tema.» Deres forhold til punktet når det skal fungere som en retningslinje er at de vet at de ikke skal omtale metoden med beskrivelser. Alle informantene er enige om å følge anbefalingen som sier «Unngå beskrivelse av metode eller andre forhold som kan bidra til å utløse flere selvmordshandlinger» (Norsk Presseforbund, 2021). Alle seks mener det er riktig å følge akkurat denne delen, og ser ikke på det som en hindring eller påvirkning av budskapet.

5 DISKUSJON OG KONKLUSJON

I dette prosjektet har jeg forsøkt å finne ut hvordan lokalavisjournalister anser sine journalistiske roller i sammenheng med selvmordsomtale. Gjennom dybdeintervjuer og gjennomgang av tidligere forskning og litteratur har jeg sett på journalistenes rolleforståelse og hva de anser som sitt samfunnsoppdrag, samt begrunnelsene for hvorfor de velger å skrive om selvmord i lokalavisa. Jeg har gjort et dypdykk i litteratur om selvmordsomtale og journalistiske roller, for å forstå journalistenes erfaring og refleksjoner. Samlet sett viser funnene mine at journalistene er positive til selvmordsomtale i lokale aviser, men de er tydelige på at det ikke skal omtales tilfeldig eller gjennomføres effektivt, uten omtanke. Noen lufter også skepsis til nytten av Vær Varsom-plakatens anbefaling om selvmordsomtale, og mener at den fungerer mot sin hensikt. I siste avsnitt diskuterer jeg påvirkningen VVP kan ha for journalisters praksis. En veileder som er ment for å opprettholde en høy presseetisk standard i Norge bidrar muligens til det motsatte, ved at noen unngår selvmord som tema, fordi det blir for komplisert å gjennomføre i tråd med plakatens ordlyd.

5.1 Ja til selvmordsomtale

Før informantene reflekterte over sine roller, praksis og avgjørelser tilknyttet selvmordsomtale i deres egen avis, hadde de tidligere diskutert sin egen holdning til selvmordsomtale generelt i norske medier. Mine undersøkelser viser at de alle er meget positive til at selvmord blir skrevet om i mediene. Funnet var ikke overraskende med tanke på at de var strategisk utvalgt på bakgrunn av å ha skrevet om selvmord selv. Flere påpekte at omtale skal skje med visse kriterier; et budskap som sier noe om samfunnet og en hensikt med innholdet, var særdeles viktig for informantene. Alle seks håper at deres saker kan bidra til at flere tør å snakke om selvmord. Å fjerne tabu og å skape mer åpenhet kommer igjen mange ganger fra informantene når de forteller om motivasjonen for selvmordsomtale. Informantene frykter smitteeffekt dersom de ikke tar seg tid til å vurdere om sakene har en retning eller et budskap, eller er varsomme med detaljene nettopp fordi de vet at ukritisk omtale kan føre til negativ påvirkning blant publikum. Som journalister vil de bidra i lokalsamfunnet gjennom deres plattform, som er lokalavisa, og de ønsker å skape innhold som er samtalestartere og øyeåpnende for befolkningen. Alle mine seks informanter veldig positive til å skrive om selvmord i norske presse, de mener det har en forebyggende hensikt om det blir gjort på riktig måte. I likhet med journalister fra eksempelvis USA og Portugal vil de skrive om selvmord for å oppfylle det allmenne informasjonsbehovet om selvmordsforebygging og folkeopplysning (Yaquub et al., 2020; Ribeiro & Granado, 2022). Ulikt fra

de amerikanske og portugisiske journalistene, har ikke mine informanter i like stor grad en opplevelse av at de *ikke* skal skrive om selvmord. Selv om noen i min undersøkelse uttrykker at det er et ømfintlig tema, konkluderes det ikke med at det er et fullstendig urørlig tema, noe som kommer frem i mye større grad i litteratur fra andre land (Yaquub et al., 2020; Ribeiro & Granado, 2022). Mine journalister ønsker ingen begrensinger for hva de kan skrive om, men vurderer likevel oppdraget om selvmordsomtale som annerledes. Dette tar meg videre til neste del, om informantenes journalistiske roller.

5.2 Seks formidlere med en vaktende hund

Et av mine viktigste funn er sammenhengen mellom journalistenes rolleforståelse og begrunnelse eller motivasjon for selvmordsomtale. Først og fremst reflekterte informantene over egen rolle og hvilken rolle de selv opplever at de har. Ikke alle informantene så dette tydelig for seg, eller hadde konkrete tanker om hvilken rolle de innehar eller føler de har. Line og Lena var de to som presenterte helt klart de tydeligste svarene på egne roller, og hadde en evident opplevelse av strukturerte journalistiske roller. Line var den eneste informanten som faktisk brukte et kjent journalistisk ideal om seg selv og om sin rolle. Hun anser seg som en vaktbikkje, og beskriver oppdraget sitt slik det står i Vær Varsom-plakaten; at hun skal være en kritisk journalist, som informerer om det som skjer i samfunnet (Norsk Presseforbund, 2021). I denne sammenhengen har hun skrevet en sak om selvmord med et kritisk søkelys. Da avisa ble kontaktet av stemoren til en ung gutt som hadde tatt sitt eget liv, ønsket Line å ta tak i saken fordi det forelå kritikkverdige forhold og potensielt mangelfull behandling fra kommunen. Hanitzsch og Vos (2018) omtaler vaktbikkjejournalisten som en kritisk og overvåkende journalist som stiller maktpersoner og institusjoner ansvarlige for sine handlinger. Line anså det som sin plikt som vaktbikkje og lokalavisjournalist å opplyse lokalbefolkningen om det som kanskje var mangelfull eller uriktig behandling fra lokale helsetjenester. Når Line snakker om hvorfor hun skriver om selvmord, sammenlikner hun det med trafikkulykker og oppmerksomheten og granskningen som etterfølger dødsulykker på veiene. Hun ønsker å rette det samme kritiske søkelyset på selvmord som folkehelseproblem, som trafiksikkerheten får etter en ulykke. Det Line beskriver er et klassisk og ettertraktet ideal i vestlig journalistikk, at pressen og journalister skal fungere som en fjerde statsmakt (Hanitzsch & Vos, 2018). Vaktbikkjerollen er en av de mest anerkjente journalistiske rollene som eksisterer, den er en sentral del av journalistutdanningen i Norge og er høyt verdsatt blant norske journaliststudenter (Hovden et al., 2009; Dahlstrøm & Nesheim, 2022). Derfor er det

ikke overraskende at denne rollen dukket opp i mine funn, blant mine informanter. Likevel er det kun Line som identifiserer seg med denne rollen. Noen andre nevner at de vil være kritiske som journalister, men ingen nevner rollen eller idealet slik Line gjør. En detalj jeg vil peke på er at Line er den yngste informant, og hun var journaliststudent for knapt ett år siden. I tråd med tidligere undersøkelser (Hovden et al., 2009; Ahva et al., 2017) stemmer det godt at Line føler størst tilhørighet til vaktbikkjerollen, sammenliknet med de andre informantene som har lengre erfaring. Dette tar meg videre til neste rolle, som beskriver flertallet av mine informanter.

Blant de fem andre informantene har jeg funnet ut at de faktisk ikke har en veldig sterk tilhørighet til én spesifikk rolle, sammenliknet med Line. Selv om ingen identifiserte seg med et ideal eller en rolle like sterkt og tydelig som Line, beskriver de i veldig stor grad oppdrag og kjennetegn ved en rekke strukturerte roller. Den mest fremtredende rollen er formidler, som stort sett kan overføres til alle mine seks informanter. En formidler kjennetegnes av at den vil dekke og beskrive samfunnet slik det faktisk er, og fokuserer på kunnskaps- og informasjonsformidling (Hanitzsch & Vos, 2018). Denne rollen er beskrivende for alle informantene fordi den også vektlegger nærhet til befolkningen, og vil opplyse befolkningen for å skape selvstendig tenkende samfunnsborgere (Hanitzsch & Vos, 2018). Alle informantene jobber som kjent i lokalaviser og uttrykker at de er opptatt av å skrive om og for den lokale befolkningen, på godt og vondt. Flere av informantene vektlegger det siste, at de vil skrive om deres sted akkurat sånn som det er. Også når det gjelder tragiske hendelser, som for eksempel selvmord. Selv om flere andre beskriver selvmord som samfunnsproblem og en utfordring for folkehelsen, i tråd med en kritisk rolle, viser de også at de vil være tett på lokalbefolkningen. Flere beskriver altså lim og lupe-betegnelsen (Mathisen & Morlandstø, 2019) ved å skrive om både positive og negative ting som skjer i lokalsamfunnet. Aksel og Lisa vil være ekstra tett på byen og stedet sitt, Lisa vil speile befolkningen og Aksel vil bry seg om innbyggerne. Jeg anser Aksel og Lisas refleksjoner som et utrolig viktig funn fordi det kan si noe om den unike situasjonen lokalavisjournalister står i. Selv om ingen av informantene anser selvmordsomtale i lokalaviser som et problem, ønsker de likevel å sette pårørendes hensyn først. Lisa uttaler at hun: «[...] ikke lager [sakene] uten pårørende, at de medvirker og ønsker det.» Etersom alle har erfaring med selvmordsomtale kan det vise at pårørende i mange tilfeller er åpne for at pressen skal skrive om selvmord. Dersom de en dag ikke ønsker dette kan journalistene havne i en rollekonflikt som kan påvirke oppdraget og praksisen, som tar meg til neste avsnitt om informantenes praksiser.

5.3 Vær Varsom-plakatens påvirkningskraft

Tidligere undersøkelser viser at gapet eller skillet mellom rolleforståelsen og praksisen oftest er størst for vaktbikkjerollen (Mellado & Van Dalen, 2014). Siden en av mine informanter anser seg som vaktbikkje, er det interessant å se på hennes beskrivelser av praksis. Slik som jeg introduserte i avsnittets første del, skrev Line saken sin på bakgrunn av kritikk fra de etterlatte, rettet mot kommunen. Hun forteller selv at en del av saken skulle rette et kritisk søkelys på behandlingen den avdøde hadde fått. I tråd med vaktbikkjeidealet har Line, ifølge egne beskrivelser, faktisk gjennomført sitt overvåkende og undersøkende oppdrag, slik Hanitzsch og Vos definerer rollen (2018). Dette er kun refleksjoner fra én sak, om ett tema, som selvfølgelig gjør det vanskelig å konstatere at Line faktisk utfører oppdraget sitt daglig. Men det faktumet at hun har valgt en kritisk inngang og vinkel på saken sier likevel noe om at hun muligens forsøker å etterstrebe idealet og rollen.

De fem andre informantene ønsker å speile, reflektere og gjenfortelle de tingene som skjer i deres lokalsamfunn, med deres innbyggere, akkurat sånn formidlerrollen skal (Hanitzsch & Vos, 2018). Slik jeg tar opp i delkapittelet over, anser jeg det som et viktig funn å se på hvor viktig hensynet til de pårørende er. Informantene, spesielt Lisa, sier at de vil skrive om folka og samfunnet akkurat slik det er. Men de vil uansett ikke omtale en dramatisk hendelse, sånn som selvmord, dersom de pårørende *ikke* godkjenner det. Dette er en tydelig påvirkning på journalistene sin praksis, som kommer utenfra redaksjonen. Hvis pårørende i flere tilfeller ikke ønsker å bli inkludert i en sak i lokalavisa, blir det da for vanskelig å skrive om selvmord på en hensynsfull måte? Etterlatte og pårørende kan potensielt få så mye makt at de nærmest kan avgjøre hva avisa skriver om. På en annen side gir ingen informanter uttrykk for at det har vært et problem til nå, og de forteller at de aller fleste pårørende ønsker å dele sin historie.

Selv om et flertall av mine informanter støtter Vær Varsom-plakatens punkt 4.9 slik den er formulert i dag, peker noen på at den er en hindring. Line og Kristine er de to som reflekterer over utfordringene ved beskrivelsen, og de ser for seg at den kan skape en berøringsangst for journalister. De to har uansett ikke latt seg stoppe av plakaten, og kan ikke si at de selv faktisk har unngått å skrive om selvmord på grunn av den. Det er likevel et interessant poeng fra Line og Kristine, fordi VVP 4.9 kan være en stor påvirkning på journalisters praksis i Norge. Mine informanter er ikke alene om å mene dette, og Presseforbundet gjennomfører den pågående revideringen nettopp på grunn av lignende tilbakemeldinger. De norske journalistene er ikke alene

om å føle dette, blant annet Portugisiske journalister har uttrykt lignende bekymring, om at de helst vil unngå å skrive om selvmord fordi det er så komplisert (Ribeiro & Granado, 2022). Opplevelsene til journalistene fra Portugal kan i høyeste grad overføres til det de norske journalistene uttrykker i undersøkelsen til Presseforbundet (Idås, 2023). Journalister i helt ulike land opplever rett og slett selvmord fortsatt som tabu og vanskelig å jobbe med. På en side kan en si at berøringsangsten ikke har noe med VVP å gjøre, siden dette viser seg å være tilfelle flere steder enn i Norge. På den andre siden mener flere journalister at VVP er med på å gjøre det vanskeligere, fordi formuleringen skaper forvirring, som fører til at det er lettere å la det være. Markiewicz et al. (2020) sin studie underbygger derimot argumentet for at VVP og liknende veiledere skaper forvirring og usikkerhet, samt at den påvirker journalistenes praksis. De tyske journalistene i studien uttrykker også tydelig at deres veiledere står i strid med den journalistiske rollen og friheten (Markiewicz et al., 2020). De fire andre informantene ser ikke helt denne sammenhengen, de nevner ikke berøringsangst, og ser ikke for seg at 4.9 gjør noe med hva journalister skriver om. Jeg vil uansett fremheve at to stykker i min undersøkelse faktisk har denne bekymringen. Dette var også de to eneste som hadde fått med seg at Presseforbundet også vurderer en endring, basert på kritikk og usikkerhet. Selv om et flertall ønsker å beholde et punkt om selvmord i VVP, er det bekymringsverdig at noen i det hele tatt opplever punktet som forvirrende og som en begrunnelse for å ikke skrive om selvmord. Vær Varsom-plakaten skal i stor grad gi gode råd og eksempler på journalistisk praksis, å unngå et samfunnsproblem på grunn av VVP er ikke i tråd med en fri og uavhengig presse.

5.4 Videre forskning

Oppgaven min baserer seg på et utvalg av informanter og deres personlige refleksjoner og tanker rundt temaet og beskriver noen av deres opplevelser og holdninger tilknyttet min problemstilling om journalistiske roller og selvmordsomtale i media. Presseforbundets 4.9-utvalg planlegger levering av sin rapport med en vurdering av punkt 4.9 i begynnelsen av juni, like etter innlevering av denne oppgaven. Det hadde selvfølgelig vært interessant for meg å inkludere denne rapporten i min oppgave, men ettersom det ikke lar seg gjøre, vil den være nyttig å bruke i fremtidige undersøkelser. For prosjekter og undersøkelser som vil ta for seg et lignende tema ville det muligens vært interessant å kombinere intervjuer og innholdsanalyse for å kunne undersøke skillet mellom roller og praksis nærmere. Slik som jeg nevnte i kapittel 3 begrenses min oppgave til informantenes tanker, holdninger og refleksjoner. Skillet mellom deres roller og praksis

diskuteres på bakgrunn av hva de selv har uttrykt og beskrevet. Jeg tenker at det kunne spennende for en oppgave med større omfang å få refleksjoner, men også dykke inn i analyser av arbeidet deres, for å få et bredere bilde av rolleforståelse og utførelse i praksis.

LITTERATURLISTE

- Aftenposten (2020) *Selvordsforsker kritisk til mediedekningen av Ari Behns død*. Hentet 25. mai 2023 fra <https://www.aftenposten.no/kultur/i/EW29n2/selvordsforsker-kritisk-til-mediedekningen-av-ari-behns-doeed>
- Ahva, L., Van Dalen, A., Hovden, J. F., Kolbeins, G. H., Nilsson, M. L., Skovsgaard, M. & Välvirronen, J. (2017) *A Welfare State of Mind?* Journalism Studies, 18:5, 595-613. Routledge.
- Amend E., Kay, L. & Reilly R. C. (2012) *Journalism on the Spot: Ethical Dilemmas When Covering Trauma and the Implications for Journalism Education*. Journal of Mass Media Ethics, 27:4, 235-247. Routledge.
- Beam, R. A., John, S. L. & Yaqub et al., M. M. (2018) *We Don't Cover Suicide ... (Except When We Do Cover Suicide)* Journalism Studies, 19:10, 1447-1465. Routledge.
- Brenna, A. L. (15.10.2020) *Disse tallene viser at det trengs mer journalistikk om selvmord*. Journalisten. <https://journalisten.no/anders-lie-brenna-kortnytt-selvord/disse-tallene-viser-at-det-trengs-mer-journalistikk-om-selvord/431937>
- Dahlstrøm, H. K. & Nesheim, N. S. (2022) *Nyutdannet og klar for journalistyrket*. Norsk Medietidsskrift, årgang 29, nr. 2-2022, 1-14. Universitetsforlaget.
- Det Norske Akademis Ordbok. (2023) *Lokalavis*. Hentet 1. Mai 2023 fra <https://naob.no/ordbok/lokalavis>
- Duncan, S. (2012) *Sadly missed: The death knock news story as a personal narrative of grief*. Journalism, 13 (5), 589–603. Sage Publications.
- Döringer, S. (2021) *'The problem-centred expert interview'. Combining qualitative interviewing approaches for investigating implicit expertknowledge*. Vol. 24, No. 3, 265–278. Routledge.

- Folkehelseinstituttet (2022) *Tall fra Dødsårsaksregisteret 2021*. Hentet 5. April 2023 fra <https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/dodsarsaksregisteret/tall-fra-dodsarsaksregisteret-2021/>
- Guest, G., MacQueen, K. M. & Namey, E. E. (2014) *Applied Thematic Analysis*. Sage Publications.
- Hanitzsch, T. (2011) *Populist disseminators, detached watchdogs, critical change agents and opportunist facilitators: Professional milieus, the journalistic field and autonomy in 18 countries*. *International Communication Gazette*, 73(6) 477–494. Sage Publications.
- Hanitzsch, T. & Vos, T. P. (2018) *Journalism beyond democracy: A new look into journalistic roles in political and everyday life*. Sage Publications.
- Henriksen, T. (2023) *Professor mener lokalavisene bør unngå å skrive om selvmord*. Hentet 4. Mai 2023 fra <https://m24.no/49-fredrik-walby-marit-rabu/professor-mener-lokalavisene-bor-unnga-a-skrive-om-selvmord/573978>
- Hovde, K. O. & Orgeret, K. S. (2023) *Lokalavis* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 1. mai 2023 fra <https://snl.no/lokalavis>
- Idås, T. (2023) *Hvordan skal vi dekke selvmord? Resultatene fra Fireni-utvalgets undersøkelse av erfaringene med VVP 4.9 blant NJs og NRs medlemmer januar 2023*. Norsk Presseforbund.
- Kantar. (2023) *Lesing av aviser 2022*. Hentet 2. Mai 2023 fra https://kantar.no/medier/avislesing_2022/
- Kulturdepartementet. (2019). *Mangfold og armlengds avstand — Mediepolitikk for ei ny tid*. (Meld. St. 17 (2018–2019)). Hentet 1. Mai 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20182019/id2638833/?ch=1>
- Luce, A. (2019) *Ethical reporting on sensitive topics*. Routledge.

- Markiewitz, A., Arendt, F & Scherr, S. (2020) *Increasing Adherence to Media Guidelines on Responsible Reporting on Suicide: Suggestions from Qualitative Interviews with German Journalists*. *Journalism Studies*, 21:4, 494-511. Routledge.
- Mathisen, B. R. (2010) *Lokaljournalistikk: blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Institutt for Journalistikk forlag.
- Mathisen, B. R. & Morlandstø, L. (2019) *Blindsoner og mangfold - en studie av journalistikken i lokale og regionale medier*. Orkana akademisk.
- Medienorge. (2023) *Ti minste aviser*. Hentet 2. Mai fra <https://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/354>
- Mellado, C. & Van Dalen, A. (2014) *Between Rhetoric and Practice: Explaining the gap between role conception and performance in journalism*. *Journalism Studies*, 15:6, 859-878. Routledge.
- Mellado, C., Hellmueller, L. & Donsbach, W. (2017) *Journalistic Role Performance Concepts, Contexts, and Methods*. 1st edition. Routledge.
- Mæhlum, Lars (2023) *Vestfold og Telemark*. Store norske leksikon på snl.no. Hentet 11. mai 2023 fra https://snl.no/Vestfold_og_Telemark
- Niederkröthaler, T., Braun, M., Pirkis, J., Till, B., Stack, S., Sinyor, M., Tran, U. S., Voracek, M., Cheng, Q., Arendt, F., Scherr, S., Yip, P. S. F. & Spittal, M. J. (2020) *Association between suicide reporting in the media and suicide: systematic review and meta-analysis*. 368, m575. *British Medical Journal*.
- Niederkröthaler, T., Voracek, M., Herberth, A., Till, B., Strauss, M., Etzersdorfer, E., Eisenwort, B. & Sonneck, G. (2010) *Role of media reports in completed and prevented suicide: Werther v. Papageno effects*. *The British Journal of Psychiatry*: 197, 234–243.
- Norges helse (Folkehelseinstituttet, FHI) (2023) *Norges helse statistikkbank: Dødsårsaker*. Hentet 11. Mai 2023 fra <https://www.norges helse.no/>

Norsk Presseforbund (2021) *Vær Varsom-plakaten*. Hentet 2. April 2023 fra

<https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Norsk Presseforbund (2023) Dette er PFU. Hentet 29. mai 2023 fra [https://presse.no/pfu/dette-](https://presse.no/pfu/dette-er-pfu/)

[er-pfu/](https://presse.no/pfu/dette-er-pfu/)

Norsk Redaktørforening (2023) Slik omtaler du selvmord. Hentet 10. Mai 2023 fra

<https://www.nored.no/NR-dokumentasjon/Rapporter-og-veiledere/Slik-omtaler-du-selvmord>

O'Reilly, K. (2012) *Key Concepts in Ethnography*. Sage Publications.

Raemy, P., Beck, D. & Hellmueller, L. (2019) *Swiss Journalists' Role Performance: The relationship between conceptualized, narrated, and practiced roles*. *Journalism Studies*, 20:6, 765-782. Routledge.

Retriever (2023a) Analyse: Selvmordsomtale i Bergens Tidende.

Retriever (2023b) Analyse: Selvmordsomtale i Sydvesten.

Ribeiro, E. & Granado, A. (2022) *Suicide, a Topic that Opens a Debate on What Journalism is for: A Study on Portuguese Journalists' Perceptions*. *Journalism Studies*, 23:11, 1377-1395. Routledge.

Silvola, N. M. (25.03.2022) *Varsler ny vurdering av Vær varsom-plakaten: Skal se på sponing og selvmordsdekning*. *Journalisten*. <https://journalisten.no/elin-floberghagen-kortnytt-norsk-presseforbund/varsler-ny-vurdering-av-vaer-varsom-plakaten-skal-se-pa-sponing-og-selvmordsdekning/509909>

Stoksvik, M. & Tennøy, S. L. (2020) Regjeringen innfører nullvisjon for selvmord. Hentet 4. Mai 2023 fra <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-innforer-nullvisjon-for-selvmord-1.15058768>

Store norske leksikon (2005-2007) *Feature*. Hentet 24. mai 2023 fra <https://snl.no/feature>

Syvvertsen, T. & Orgeret, K. S. (2021) *Vær varsom-plakaten i Store norske leksikon*. Hentet 5. april 2023 fra [https://snl.no/V%C3%A6r_ varsom-plakaten](https://snl.no/V%C3%A6r_varsom-plakaten)

Tandoc, E. C., Hellmueller, L. & Vos, T. P. (2013) *MIND THE GAP: Between journalistic role conception and role enactment*. *Journalism Practice*, 7:5, 539-554. Routledge.

Tjora, A. (2018) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. Utgave. Gyldendal Akademisk.

Weaver, D. H. & Wilhoit, G. C. (1996) *The American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Psychology Press.

Weaver, D. H. & Willnat, L. (2012) *The Global journalist in the 21st century*. Routledge.

World Health Organisation (2017) *Preventing suicide: a resource for media professionals*. Hentet 5. April 2023 fra <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-MSD-MER-17.5>

Yaqub, M. M., Beam, R. A. & John, S. L. (2020) '*We report the world as it is, not as we want it to be*': *Journalists' negotiation of professional practices and responsibilities when reporting on suicide*. *Journalism*, 21(9) 1283–1299. Sage Publications.

VEDLEGG

Intervjuguide

Introduksjon

Introdusere meg selv, informere om lydopptak og presentere samtykkeskjema.

- Hvor lenge har du jobbet i avisa?
- Hvilken rolle har du?
- Alder og kjønn?
- Hva slags saker skriver du mye av? Spesifikke temaer?
- Hva liker du med journalistikk generelt? Hvorfor vil du ha den jobben?
  - Noe du ikke liker?
- Hvilken rolle bør en journalist ha i samfunnet?
- Hvilken rolle har du?
  - Også som lokalavisjournalist?
  -

Hoveddel

1 Selvmord som tema

- Mener du det er riktig å skrive om selvmord i media?
  - Og i lokalavisa?
- Har du skrevet en sak om selvmord?
- Hvordan fant du ideen til den eller de sakene?
- Hvordan fikk du kontakt med kilden?
  - Og hvordan ble den/de kontaktet?
- Hvordan opplevde du kontakten og intervjusituasjonen med kilden?
- Hva anser du som viktig å tenke på når en jobber med selvmordsomtale i henhold til VVP punkt 4.9?
- Synes du punkt 4.9 fungerer slik som den er i dag?
  - Eller bør den endres/fjernes?
- Hva bør en journalist være bevisst når hen skriver om selvmord?
  - Inntar hen en rolle? Hvilken rolle skal hen innta? Hvilken skal man unngå?
- Hva gjør dere for å unngå romantisering av selvmord dere omtaler?

- Hva tenker du er grensen?
- Hva tror du åpenheten til pressen kan bidra til?
  - Og dine saker?
- Er det pressens oppgave å drive selvmordsforebygging?
- Er det noen temaer omkring selvmord du mener det blir skrevet for lite om?

2 Selvmordsomtale i lokalaviser

- Synes du lokalaviser skal skrive om selvmord?
- På hvilken måte tror du selvmordsomtale i lokale aviser skiller seg fra nasjonale?
- Hvorfor skriver dere om selvmord som har skjedd i et lokalt miljø?
- Det blir sagt at journalister ikke skal intervju venner, familie eller bekjente, men at dette er annerledes i et lokalsamfunn, hvordan forholder dere dere til dette?
  - Hvordan ville dere forholdt dere til det ifb en sak om selvmord?
  - Om det ikke har skjedd, ville du intervjuet noen du kjenner som er etterlatte?
- Er det noe du synes er utfordrende med å skrive om selvmord i en lokalavis?
- Hva slags reaksjoner har dere fått i etterkant av publisering?
- Har du/dere jobbet med saker som ikke har blitt publisert?
  - Hvorfor ble de ikke publisert?
  - Hva gjør dere med saken i etterkant? Innholdet, kilden osv?
- Opplever du at lokale aviser har et større ansvar for lokalbefolkningen når det gjelder opplysning og omtale av selvmord?
- Hva vil være forskjellig når pressen omtaler en kjent persons selvmord enn en lokal person?
- Snakker dere imellom/redaksjonen internt om dette tema?
  - Og hvordan en skal jobbe med det?
  - Og hvordan det har vært å jobbe med?

Har du noen spørsmål? Eller noe mer du vil ta med?

Takk for svarene og deltakelsen!

